

**ПЛАН УПРАВЉАЊА
ЗАШТИЋЕНО СТАНИШТЕ
„БЕЛА РЕКА – РИПАЊ“**

Београд, 2025. године

1. УВОД	1
2. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ, ПРЕДЕОНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ	5
3. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“ ...	26
4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	29
5. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	31
6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊА ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	37
7. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	39
8. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	40
9. ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА У ЗАШТИЋЕНОМ СТАНИШТУ „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	41
10. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	44
11. ДОКУМЕНТА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ	45
12. САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА ПРОСТОРА НА ПОДРУЧЈУ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	46
13. ДИНАМИКА И СУБЈЕКТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ СТАНИШТЕМ „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	47
14. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕДПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ СТАНИШТЕМ „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“	49
15. ПРИЛОЗИ	50
16. КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА	63

1. УВОД

Природа представља јединство геосфере и биосфере, изложено атмосферским променама и различитим утицајима, и обухвата природна добра и природне вредности које се исказују биолошком, геолошком и предеоном разноврсношћу. Заштита природе представља низ мера и активности усредсређених на спречавање оштећења природе, природних вредности и природне равнотеже. Нарушавање природне равнотеже и процеса кружења материје и протицања енергије у екосистемима воде до значајних промена које се огледају у њиховој деградацији. Како је непромишљеним човековим деловањем данас угрожена читава биосфера, заштита природе се намеће као задатак целокупне светске заједнице.

Подручје града Београда припада Холарктичкој биогеографској области и то средњеевропском региону низијских и брдских листопадних шума са одговарајућим дериватима зељасте вегетације у оквиру девет шумских екосистема и понтско-јужносибирском региону са карактеристичним екосистемом степа и шумо-степа који је заступљен на лесним платоима и брдима дуж реке Дунав. Припадност Холарктичкој биогеографској области карактерише се знатном разноврсношћу еколошких услова природне средине и знатним богатством облика живих бића и њихових заједница. Ради очувања природних екосистема Београда неопходно је посебну пажњу посветити његовим заштићеним природним добрима и аутохтоним екосистемима.

Заштита се остварује, на основу закона и уз помоћ низа пратећих инструмената, кроз лиценцирање и контролу развојних активности (издавање услова, мишљења, сагласности, дозвола и одобрења), односно коришћење природних ресурса, изградње објеката и уређење простора. Овај сет послова на заштити природе има углавном рестриктиван однос према развоју и исказује се кроз забране, ограничења и препоруке. Други, паралелни облик заштитарског деловања је подстицање развојних програма, планова и пројеката којима се побољшава стање есенцијалних група природних вредности, који су предмет заштите, и омогућава њихово адекватно одрживо коришћење.

Подручје града Београда заузима површину од око 3.222 km². Заштићена подручја на територији града Београда обухватају 1,89% укупне територије града, што је око 60,8 km². Секретаријат за заштиту животне средине града Београда планира да се у наредном периоду повећа проценат површина које имају статус заштићених подручја. У складу са тим, подржана је и иницијатива локалног становништва да се заштити подручје језера „Бела река“ са околином.

Скупштина града Београда, на седници одржаној 16. Септембра 2024. године, на основу члана 41а став 4. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18- др. закон и 71/21) и члана 31. Статута града Београда („Службени лист Града Београда“ бр. 39/08, 6/10, 23/13, „Службени гласник РС“, број 60/19), а по претходно прибављеној сагласности Министарства заштите животне средине Републике Србије, донео је **Одлуку о проглашењу заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“** (број 501-112/24-С- 16. септембар 2024. године).

Препознавање подручја језера „Бела река“ са околином као значајног станишта дивљих врста и оцена испуњености услова за заштиту обављени су у оквиру стандардне процедуре вредновања са становишта потреба и циљева заштите природе. На основу извршене анализе утврђених вредности и функција заштите, констатован је висок степен међусобне зависности и условљености елемената простора који се предлаже за заштиту.

Заштићено станиште „Бела река – Рипањ“ испуњава циљеве заштите станишта према чл. 32. Закона о заштити природе:

- 1) заштита угрожених и ретких типова станишта, екосистема и/или аутохтоних дивљих врста на националном и/или међународном нивоу;
- 2) обезбеђивање повољног стања популација аутохтоне дивље врсте и/или врста;
- 3) омогућавање несметаног одвијања неке од животних фаза аутохтоних дивљих врста (мрешћење, парење, гнезђење, подизање младунаца, презимљавање и друго);
- 4) заштита крајње угрожених и рањивих врста;
- 5) омогућавање протока гена између популација врсте;
- 6) обезбеђивање миграторних путева и одморишта;
- 7) омогућавање научних истраживања, управљања популацијама и образовања.

За заштићено станиште „Бела река – Рипањ“ утврђује се **III (трећа) категорија** – заштићено подручје локалног значаја, односно подручје значајно за град Београд.

Заштићено станиште „Бела река – Рипањ“ налази се на подручју општине Вождовац – град Београд. Обухвата површину од **44ha 13a 59m²**, од чега се у државној својини налази 34ha 62a 52m² (78%), а у приватној својини 9ha 51a 07m² (22%).

На подручју заштићеног станишта утврђује се **режим заштите III (трећег) степена**.

Заштићено подручје обухвата следеће катастарске парцеле на територији градске општине Вождовац: К.О. Рипањ, к.п. бр. 680/1, 680/10, 680/11, 680/12, 680/13, 680/14, 680/15, 680/16, 680/17, 680/18, 680/19, 680/2, 680/20, 680/21, 680/22, 680/23, 680/24, 680/25, 680/26, 680/3, 680/32, 680/33, 680/37, 680/4, 680/43, 680/44, 680/45, 680/46, 680/47, 680/48, 680/49, 680/5, 680/50, 680/51, 680/52, 680/53, 680/54, 680/55, 680/56, 680/57, 680/58, 680/59, 680/6, 680/60, 680/7, 680/8, 680/9, 804/3, 807/1, 807/2, 807/3, 807/4, 807/5, 808/1, 808/2, 808/3, 808/4, 809/1, 809/2, 810, 813/4, 813/5, 813/6, 813/7, 814/1, 814/2, 816, 818/1, 818/2, 818/4, 818/5, 9638, 9930/1, 9930/2, 9959/3, 9959/4.

Природно добро се налази у сливу Беле Реке, која је притока Топчидерске реке у њеном горњем току. Бела река се налази на територији општина Чукарица и Вождовац, а већим делом тока представља границу између К.О. Рушањ, општина Чукарица и К.О. Рипањ, општина Вождовац, на територији града Београда.

Административно, природно добро се налази у насељу Рипањ, општина Вождовац, на територији града Београда, 25 km од центра Београда (Трг Републике). Насеље Рипањ се налази југозападно од планине Авала. Са севера је окружено Рушњем (општина Чукарица) и Пиносавом (општина Вождовац), са истока Зуцама (општина Вождовац), Врчином (општина Гроцка) и аутопутем Београд – Ниш, са југа Малом Иванчом (општина Сопот), Раљом (општина Сопот), Парцанима (општина Сопот) и Барајевом (општина Барајево), док је са западне стране Рипња граница „Ибарска магистрала“. Рипањ је најсеверније шумадијско село (разбијеног типа).

Најнижа тачка природног добра је испод бране језера, износи око 190 m, а највиша 262 m надморске висине, северно изнад пута и бране.

Географски посматрано, заштићено подручје се налази унутар граница које су дефинисане следећим правцима:

Граничне тачке	X	Y	E	N
Север	457014,20	4945587,29	20° 27' 28"	44° 39' 44"
Запад	456786,25	4944840,57	20° 27' 18"	44° 39' 20"
Исток	457660,97	4945097,31	20° 27' 57"	44° 39' 29"
Југ	457067,55	4944498,08	20° 27' 31"	44° 39' 09"
Централна тачка	457247	4944949	20° 27' 39"	44° 39' 24"

Заштићено подручје поверава се на управљање „Удружењу за заштиту животне средине река, језера и шума Бела река“ из Београда.

1.1. Полазне основе за формирање концепције заштите, очувања, унапређења и одрживог развоја заштићеног подручја

Према дефиницији Светске Уније за заштиту природе (IUCN), плану управљања је „инструмент којим се указује на то како подручје треба да се штити, користи, развија и њиме управља. Пре свега, план управљања се заснива на постојећем стању одређеног подручја, њиме се описује заштићено подручје и његове специфичне одлике (као што су предеоне карактеристике, екосистеми, природне вредности и сл.), полазећи од резултата процена и истраживања обављених на терену. Поред тога у плану се описују и вреднују потребе и угрожавајући фактори који се могу појавити у заштићеном подручју у будућности. Према томе функција плана управљања није само у томе да упуту на најефикаснији и најразумнији пут ка будућности већ и да развије стратегије и специфичне активности осмишљене у складу са угрожавајућим факторима. Такође, план управљања би требало да буде састављен тако да омогући флексибилну примену и мора да буде динамичан.

Правни основ за израду Плана управљања заштићеним стаништем „Бела река – Рипањ“ за период од 2025 - 2034. године је члан 68. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18- др. закон и 71/2021) и члан 11. Одлуке о проглашењу заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“ („Службени лист града Београда“, број 114 од 17.09.2024.).

План управљања заштићеним стаништем „Бела река – Рипањ“ за период 2025-2034. године представља први десетогодишњи плански документ.

Садржај плана управљања дефинисан је у члану 53. Закона о заштити природе. Према Закону о заштити природе план управљања заштићеним подручјем је документ којим субјекат задужен за управљање заштићеним подручјем планира: мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја; смернице и приоритете за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

Мишљење на План управљања даје Завод за заштиту природе Србије, а сагласност даје Секретаријат за заштиту животне средине Града Београда.

План управљања се остварује кроз годишње програме управљања, којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, организациони и материјално-финансијски услови њиховог извршења.

План је урађен у складу са:

- Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18.- др. закон и 71/2021);
- Одлуком о проглашењу заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“ (“Службени лист града Београда”, број 114 од 17.09.2024.)
- Законом о шумама („Службени гласник РС“, број 30/10, 93/12 и 89/15 и 95/18.- др. закон);
- Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, број 135/04, 36/09, 36/09.- др.закон, 72/09, 43/11, 14/16, 76/18 и 95/18.- др. закон);
- Законом о дивљачи и ловству („Службени гласник РС“, број 18/10 и 95/18. – др. закон);
- Законом о заштити од пожара („Службени гласник РС“, број 111/09, 20/15, 87/18 и 87/18 –др. закон);
- Законом о водама („Службени гласник Републике Србије“, број 30/10, 93/12 и 101/16);
- Студијом заштите заштићено станиште „Бела река – Рипањ“ (Завод за заштиту природе, 2023);
- Основом газдовања шумама за Газдинску јединицу „Кошутњачке шуме“ (2024-2033. године);

2. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ, ПРЕДЕОНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

У приградском делу Београда, на територији општине Вождовац, у насељу Рипањ, смештено је вештачко језеро „Бела река“. Као посебан и специфичан елемент простора, настало је 1988. године као део система одбране од поплава и уређења бујичног тока Беле реке. Језеро, са околним шумским комплексом, део је зелене оазе и заједно представљају вредно станиште различитих врста флоре и фауне карактеристичних за подручје Београда. Основну вредност чине шуме сладуна и цера, шуме букве, шуме беле врбе, чистине, језерски водени екосистем и микро тршћаци, смештени непосредно уз вишемилионски Београд. Читаво подручје је након изградње акумулације трансформисано и обогаћено новим екосистемима и естетским квалитетима предела. Акумулација је у знатној мери утицала на своју непосредну околину модификујући еколошке услове и мењајући визуелне карактеристике предела.

Разноврсност подручја Беле реке се огледа у присуству различитих типова шума које чине станишта за различите биљне и животињске врсте, што чини овај простор вредним у погледу заштите биодиверзитета. Осим шуме, као доминирајућег типа станишта, овде се још срећу и влажна станишта (језеро са литоралном зоном) и травне заједнице.

Иако је у флори Београда однос аутохтоне и алохтоне флоре скоро подједнак, Бела река је пример зелене оазе у приградској средини где доминирају аутохтоне врсте, с тим да алохтоних врста има, али њихове популације нису бројне. Опште флористичке карактеристике су у многоме антропогено условљене, изградњом бране на првом месту. Међутим, у преосталим фрагментима измењених природних и полуприродних шумских екосистема, на влажним и рудералиним стаништима забележено је 213 врста биљака.

2.1. Геоморфолошке одлике

Подручје језера припада шумадијском побрђу. Основна карактеристика подручја је гребен са благо заобљеним странама, који се пружа у правцу запад - исток јужно од језера. На северној страни је падина која се стрмо спушта до површине акумулације. У морфолошком смислу, доминира уска долина коју је Бела река изградила у брдовитом терену. Осим главне, уочавају се многобројне долине, знатно краће, које дају специфичну морфологију читавом подручју, међу којима се истиче долина Хајдучког потока, који представља највећу притоку Беле реке.

2.2. Геолошке одлике

Подручје је изграђено од седиментних творевина мезозојске и кенозојске старости, и спорадичних појава магматских и метаморфних стена у широј околини.

Геолошка грађа одређује све друге карактеристике овог подручја, као што су рељеф, геоморфолошке одлике, хидрогеолошке карактеристике, као и речну мрежу, вегетацију, па и антропогену и привредну делатност.

Најстарије творевине на подручју заштићеног станишта „Бела Река – Рипањ“ су мезозојске старости, односно старости горње јуре.

2.3. Хидрографске одлике

Бела река са истоименом акумулацијом је лева притока Топчидерске реке, односно припада савском (црноморском) сливу.

Слив површине 13,11 km² је развијен на брдовитом терену са највишом котом у изворишним деловима реке на западном развођу (Петров гроб 323 m н.в.). Правац пружања слива је запад – исток, а након ушћа Хајдучког потока, низводно од акумулације, ток скреће ка североистоку. Целим током до акумулације тече кроз шумски комплекс, а након акумулације улази у насељено подручје све до ушћа. Улива се у Топчидерску реку на km 17+500 тока, у близини фабрике „МИНЕЛ“.

2.4. Педолошке одлике

Педолошке одлике у највећој мери зависе од геолошке подлоге и климатских услова. Заступљено је земљиште карактеристично за брдско подручје и лесне терене. На овом подручју заступљени су алувијално-делувијални нанос (глиновити и иловести) и смеђе гајњаче и гајњаче у лесивирању.

Акумулацијски басен представљен је највећим делом са танким слојем хумуса, испод кога се налази делувијална глина. На појединим местима скинута је делувијална глина, тако да у акумулацијском басену постоји и кредни флиш који је већином представљен глинцима.

2.5. Климатске одлике

Ово подручје се одликује умереном континенталном климом.

Опште особине климе за Београд су:

- Средња максимална температура у три летња месеца је већа од 20°C.
- Средње трајање периода без мраза је 303 дана.
- Трајање сунчевог сјаја је 2020,3 часова.
- Број дана са максималном температуром преко 30°C (25 дана), понекад температура достиже 40-42°C.
- Средња годишња количина падавина износи 698,9 mm. Годишња доба са највећом количином падавина су пролеће и лето, док је зима са најмање падавина.
- Значајна карактеристика овога реона је продор хладног, сувог и јаког ветра са југоистока и истока, познатог по називу кошава.

Табела бр. 1 Средња месечна и средња годишња температура у °C

Средња месечна и средња годишња температура за станицу Београд - Опсерваторија (1991. - 2020.год.)													
	јануар	фебр.	март	април	мај	јун	јул	август	септ.	октоб.	новем.	децем.	средња
Макс. °C	5,2	7,2	13,1	18,9	23,6	27,1	29,3	29,7	24,3	18,7	12,2	6,1	18,0
Просек °C	1,9	3,8	8,3	13,6	18,2	21,9	23,8	23,6	18,5	13,3	8,1	3,0	13,2
Мин. °C	-0,7	0,6	4,2	8,8	13,2	16,7	18,4	18,5	14,1	9,4	5,1	0,5	9,1

Просечна годишња температура ваздуха за период 1991. -2020. год. износи 13,2 °C.

Апсолутно минимална температура ваздуха се јавља најчешће у јануару и достиже до -21,0°C.

Средња месечна температура показује правилност у кретању, са минималном у јануару, а максималном у јулу.

Годишње колебање температуре је велико и достиже, у екстремним случајевима, 61,2°C. Зиме су по правилу оштре и промењливе. Рани мразеви се јављају у октобру, а касни мразеви крајем априла.

Табела бр. 2 Средња количина падвина у mm воденог талога

Средња месечна и средња годишња количина падвина за станицу Београд Опсерваторија (1991. - 2020.год.)													
	јануар	фебр.	март	април	мај	јун	јул	август	септ.	октоб.	новем.	децем.	укупно
Падавине mm	47,9	43,5	48,7	51,5	72,3	95,6	66,5	55,1	58,6	54,8	49,6	54,8	698,9
Дани са пад. >0,1mm	13,5	12,3	11,3	12,4	13,5	12,2	10,0	8,4	9,5	10,5	10,8	13,8	138,2
Дани са снегом	9,7	7,3	4,2	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	3,0	7,8	32,8

Средња годишња количина падавина за период 1991.- 2020.год. износи 698,9mm воденог талога.

На основу метеоролошких података минимум падавина имају фебруар и јануар, а максимум се јавља у мају и јуну, док у току вегетационог периода (април – септембар) падне 399,6 mm, што износи 57% од годишње количине падавина. Лети кише падају најчешће у поподневним часовима (16–21 h), а у пролеће од 15 до 17 часова. Падавине у виду града се најчешће јављају у априлу, мају и јуну, али се могу јавити у периоду април – септембар. Снежни покривач је веома променљив из године у годину, како у погледу дебљине, тако и дужине трајања. Максимално варира од 5 до 70 cm, а траје у просеку 32,8 дана.

Табела бр. 3 Релативна влажност и сунчани сати

Релативна влажност и сунчани сати за станицу Београд Опсерваторија (1991. - 2020.год.)													
	јануар	фебр.	март	април	мај	јун	јул	август	септ.	октоб.	новем.	децем.	укупно
Релативна влаж. %	77,9	71,4	62,7	59,9	61,9	62,5	59,8	59,5	65,8	71,4	75,1	79,5	67,3
Сунчани сати просек	70,7	96,2	146,7	186,7	224,7	253,9	278,8	262,6	192,6	155,0	92,1	60,3	2.020,3

Просечна релативна влажност ваздуха износи 67,3%.

Годишња дужина сунчевог сјаја износи 2020,3 часова, и највећа је у току летњих месеци (јул, август).

За Београд су карактеристична два ветра, која се по правилу јављају у различито доба године. Кошава је југоисточни ветар, који преовлађује у зимским, пролећним и јесењим месецима. Он је најчешће сув и хладан ветар, обично дува са јаким ударима и достиже брзину од 18 до 40 km/h. На махове дува олујном брзином са ударима од 90 до 115 km/h. Нарочито је непогодан у вегетационом периоду када интензивно доводи до исушивања земљишта. Западни и северозападни ветар претежно се јавља лети, по јачини је знатно слабији од кошаве, али такође доводи до исушивања земљишта.

2.6. Флористичке и вегетацијске одлике

Иако је у флори Београда однос аутохтоне и алохтоне флоре скоро подједнак, Бела река је пример зелене оазе у приградској средини где доминирају аутохтоне врсте, с тим да алохтоних врста има, али њихове популације нису бројне. Опште флористичке карактеристике су умногоме антропогено условљене, изградњом бране на првом месту. Међутим, у преосталим фрагментима измењених природних и полуприродних шумских екосистема, на влажним и рудералиним стаништима забележено је 213 врста биљака.

Разноврсност подручја Беле реке се огледа у присуству различитих типова шума које чине станишта за различите биљне и животињске врсте, што чини овај простор вредним у погледу заштите биодиверзитета. Осим шуме, као доминирајућег типа станишта, овде се још срећу и влажна станишта (језеро са литоралном зоном) и травне заједнице.

Најзначајнији аутохтони представници, свакако, су шумске врсте: *Quercus frainetto* (сладун), *Quercus cerris* (цер), затим *Acer campestre* (клен), *Fraxinus ornus* (црни јасен), *Ulmus campestris* (пољски брест), *Sorbus torminalis* (брекиња), *Malus silvestris* (дивља јабука) и *Carpinus betulus* (граб).

У спрату нижег дрвећа се срећу: *Sorbus domestica* (оскоруша), *Pyrus pyraster* (дивља крушка), *Acer tataricum* (жешља), *Crataegus monogyna* (глог), *Cornus mas* (дрен), *Prunus avium* (дивља џанарика), *Rosa canina* (дивља ружа), *Viburnum opulus* (чибуковина), *Cornus sanguinea* (свиб), *Sambucus nigra* (зова) и др.

Sambucus nigra – зова, фото: В. Стојановић

Врсте из приземног спрата су: *Rubus caesius* (дивља купина), *Glechoma hederacea* (добричица), *Galium aparine* (крпигуза), *Lysimachia nummularia* (поточарка), *Aristolochia clematitis* (вучја јабучица), *Stellaria media*, *Carex remota*, *Bidens tripartita*, *Symphytum officinale* (гавез), *Geum urbanum* (зечја соца), *Lythrum salicaria* (врбичица), *Poa palustris*, *Convallaria majalis* (ђурђевак), *Potentilla reptans* и др. врсте.

Convallaria majalis – ђурђевак, фото: В. Ђорђевић

Услед нарушених природних услова, отварања шумског склопа, просецања стаза и слично, дошло је до појаве рудералних и нешумских елемената флоре, међу којима су: *Urtica dioica* (коприва), *Plantago major* (боквица), *Bellis perennis* (бела рада), *Taraxacum officinale* (маслачак), *Dactylis glomerata*, *Chelidonium majus* (руса), *Cichorium intybus* –(цикорија) и друге. Међутим, то су појединачне, мање групације које не утичу у значајној мери на аутохтону флору.

На овом простору су забележене 44 лековите врсте биљака, од којих је 20 на прилогу II Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016), односно на Уредби о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС”, бр. 31/2005, 45/2005 - исправка, 22/2007, 38/2008, 9/2010 и 69/2011): *Achillea millefolium* (хајдучка трава), *Allium ursinum* (сремун), *Althaea officinalis* (бели слез), *Arctium lappa* (чичак), *Asarum europaeum* (копитњак), *Cornus mas* (дрен), *Fragaria vesca* (јагода), *Crataegus monogyna* (глог), *Galium odoratum* (лазаркиња), *Hypericum perforatum* (кантарион), *Prunella vulgaris* (јагорчевина), *Pulmonaria officinalis* (плућњак), *Rosa canina* (дивља ружа), *Ruscus aculeatus* (усколисна кострика), *Ruscus hypoglossum* (широколисна кострика), *Solidago virgaurea* (челеби грана), *Symphytum officinale* (гавез), *Teucrium chamaedrys* (подубица), *Tilia tomentosa* (бела липа) и *Veronica officinalis* (честославица).

Иако строго заштићених врста биљака нема, то не умањује укупну вредност аутохтоне флоре у урбаној средини. Бројност популација наведених врста није велика да би се могле сакупљати у великим количинама, осим сремунша. Међутим његово сакупљање, и то нарочито у комерцијалне сврхе, без дозволе Министарства заштите животне средине није дозвољено! Поступак подношења захтева за добијање дозволе је описан и на сајту Завода за заштиту природе Србије.

Asarum europaeum – копитњак, фото: М. Радаковић

У односу на врсте које имају статус заштићених дивљих врста, усколисну кострику (*Ruscus aculeatus*) и широколисну кострику (*Ruscus hypoglossum*) није дозвољено узимати из природе у било које сврхе, јер се ради о врстама за које је забрана прописана *Наредбом о забрани сакупљања појединих заштићених врста дивље флоре и фауне у 2022. години* („Службени гласник РС”, бр 48/2022).

Резултати рада Јовановић и сар. (2014) су показали да је велики број биљних врста које је Панчић забележио крајем 19. века нестао са подручја Београда, а да је дошло до повећања биодиверзитета, и то, алохтоних врста. Неки од таксона који су постојали и на тадашњој територији Београда данас су ретки и уврштени су у „Црвену књигу флоре Србије 1” (нпр. *Achillea ptarmica* и *Eryngium planum*). Друге врсте које су у време Панчића биле флористичка реткости, као што су *Chenopodium murale*, *Chenopodium rubrum*, *Euphorbia peplus* и сл. (Јовановић, 1994.), постале су широко распрострањене на одређеним типовима рудералних станишта, док су врсте попут *Ambrosia artemisifolia*, *Reynoutria japonica* и *Ailanthus altissima* постале инвазивне.

У том смислу, за подручје заштићеног станишта „Бела река – Рипањ” може се рећи да је рефугијум аутохтоне флоре у граду, чија се урбанизација све брже одвија ка периферији, и да као таква, флора подручја има велику вредност.

Вегетацијске одлике

Подручје заштићеног станишта „Бела река – Рипањ” представља посебан пример зелене оазе унутар градског екосистема. Вештачки створена водена површина, која одређује слику предела, остала је окружена климатогеном шумом сладуна и цера (*Quercetum frainetto-cerris*), чија се природност очувала. Осим шуме, као доминирајућег типа станишта, и влажних станишта (језеро са литоралном зоном), на подручју се срећу још и вештачка станишта, са значајним учешћем природних и измењених елемената вегетације.

За утврђивање типова станишта коришћена је Генерализована карта станишта Србије (Лакушић, Д. и сар., 2021). На подручју заштићеног природног добра издвојено је седам типова станишта, који су приказани у забели број 4, са површином коју заузимају.

Табела 4. Заступљеност типова станишта по површинама

Тип станишта	Површина ha
1. Ксерофилне шуме храстова	37,53
2. Мезофилне шуме букве	3,00
3. Централнобалканске травне заједнице са камењарима	3,01
4. Урбана, индустријска и друга вештачка станишта	1,41
5. Копнене површинске текуће воде	1,30
6. Широколисни жбуњаци	0,30
7. Умерено влажне и влажне травне формације	0,09

Шумску вегетацију чине:

- шума сладуна и цера (*Quercetum frainetto-cerris*);
- шума граба (*Carpinetum betuli*);
- букова шума (*Fagetum submontanum moesiicum*);
- шума беле врбе (*Salicetum albae*);

Шума сладуна и цера је врло једнолична по флористичком саставу. Налази се, претежно, на надморској висини од 205 до 235 m, прекривајући леву обалу језера. У спрату дрвећа осим градитеља заједнице, сладуна (*Quercus frainetto*) и цера (*Quercus cerris*), јављају се још и: *Acer campestre*, *Fraxinus ornus*, *Ulmus campestris*, *Sorbus torminalis*, *Malus silvestris* и *Carpinus betulus*. У спрату нижег дрвећа се налазе *Sorbus domestica*, *Pyrus pyraeaster*, *Acer tataricum*, *Fraxinus ornus*, *Crataegus monogyna*, *Cornus mas*, *Acer campestre*, *Prunus avium*, *Rosa canina*. У приземном спрату флоре најзаступљеније су: *Aegopodium podagraria*, *Alliaria petiolata*, *Glechoma hirsuta*, *Fragaria vesca*, *Brachypodium silvaticum*, *Hellebors odoratus*, *Veronica chamaedrys*, *Rubus tomentosus*, *Galium aristatum*, *Physospermum aquilegifolium*, *Hypericum perforatum* и друге.

Шума брдске букве (*Fagetum submontanum moesiicum*) се јавља на десној страни обале језера на надморској висини око 230 m. Преовлађују елементи букових шума са знатном примесом врста из суседних фитоценоза. У спрату дрвећа доминира буква (*Fagus moesiica*), а даље следе граб (*Carpinus betulus*), цер (*Quercus cerris*) и сладун (*Quercus frainetto*). Са мањом бројношћу су присутне: *Populus tremula*, *Salix caprea*, *Acer campestre*, *Crataegus monogyna*, *Corylus avellana* и др. У нижим спратовима се јавља подмладак дрвенастих врста, као и: *Rubus hirtus*, *Ruscus aculeatus*, *Lathyrus vernus*, *Brachypodium silvaticum*, *Clematis vitalba*, *Asperula odorata*, *Stelaria holostea*, *Cardamine bulbifera*, *Viola silvestris*, *Glechome hirsuta*, *Quercus cerris*, *Carex pilosa*, *Carex silvatica*, *Ajuga reptans*, *Euphorbia amygdaloides* и друге.

Шума граба (*Carpinetum betuli*), као монодоминантна, јавља се на влажној долини уз саму обалу језера. Осим граба као градитеља, јављају се и китњак (*Quercus petraea*), дивља трешња (*Prunus avium*), клен (*Acer campestre*), брест (*Ulmus campestris*), леска (*Corylus avellana*).

Шума беле врбе (*Salicetum albae*) се јавља непосредно уз водоток. Поред едификатора беле врбе (*Salix alba*), ту се јављају и бела топола (*Populus alba*) и црна топола (*Populus nigra*). У спрату жбуња су: крковина (*Frangula analis*), црни глог (*Crataegus nigra*), црвена удика (*Viburnum opulus*), свиб (*Cornus sanguinea*) и острига (*Rubus caesius*). У приземном спрату се јављају *Lycopus europaeus* и *Polygonum hydropiper*.

Вегетацију влажних станишта граде рогоз (*Typha* spp.) и трска (*Phragmites australis*) у виду острваца на деловима обале истуреним ка води. У суженом делу језера (наспрот брани), где је ниво воде низак (забарен терен), или воде скоро нема, срећу се врсте: *Calamagrostis pseudophragmites*, *Phalaris arundinacea*, *Butomus umbellatus*, *Rorippa amphibia*, *Lythrum*, *salicaria*, *Scrophularia umbrosa* и др.

Вештачка станишта чине обалоутврда, брана, шетне стазе, утабана места за пецароше, у којима је највише заступљена рудерална флора. У непосредној близини језера, или на прелазу обале у шуму расту: велика боквица (*Plantago major*), козји рогови (*Bidens tripartita*), мишјакиња (*Stellaria media*), противак (*Lysimachia vulgaris*), врбичица (*Lythrum salicaria*), устук (*Eupatorium cannabinum*) и др. Оваква станишта су у сталној промени и увек „отворена“ за насељавање бројних страних, инвазивних и адвентивних (придошлица) врста биљака. На овим стаништима иако има забележених инвазивних страних врста, као што су: *Acer negundo*, *Amorpha fruticosa*, *Aster lanceolatus*, *Erigeron annuus*, *Conyza canadensis* и *Reynoutria japonica*, њихове популације нису бројне и не представљају тренутно опасност по аутохтоне врсте биљака.

На одсецима, у некадашњем позајмишту, јављају се фрагменти вегетације централно-балканске травне заједнице на камењарима.

Стање шума

Највећи део шума у оквиру граница заштићеног подручја припада ЈП „Србијашуме“, односно ГЈ „Кошутњачке шуме“, којима газдује ШГ „Београд“, ШУ „Липовица“, док су један мали део, јужно од језера, шуме у приватном власништву.

Према подацима из Основе газдовања шумама за ГЈ „Кошутњачке шуме“ (2024-2033), заштићеним природним добром је обухваћено 10. одељење са свим одсецима и то: 10а, 10б, 10с, 10д, 10е, 10ф, 10/1, 10/2, 10/3, 10/4, 10/5, 10/6 и 10/7.

Одсек 10а има површину од 25,31 ha, заступљена је изданачка шума цера и сладуна, која је добро негована и очувана и у целини је састојина доброг здравственог стања. Представља састојину за редовно газдовање где се примењују проредне сече (селективна прореда).

Одсек 10б има површину од 0,41 ha. Овде је заступљена изданачка шума цера, липе, отл, граба и сладуна, која је такође добро негована и очувана и у целини здравствено стање састојине је добро. Представља састојину за прелазно газдовање.

Одсек 10с има површину од 0,35 ha. Шума је вештачки подигнута састојина дуглазије, средње негована, а у целини здравствено стање је незадовољавајуће. Представља састојину за реконструкцију путем чисте сече..

Одсек 10д има површину од 0,80 ha и представља изданачку мешовиту шуму багрема, која је средње негована, а у целини здравствено стање састојине је добро. Представља састојину за прелазно газдовање.

Одсек 10е има површину од 0,71 ha и обухвата изданачку састојину отл-а, која је осредњег здравственог стања. Представља састојину за прелазно газдовање.

Одсек 10ф има површину од 0,11 ha и у њему се налази изданачка шума граба и букве, која је средње негована, а у целини здравствено стање је добро. Представља састојину за прелазно газдовање.

Одсек 10/1 је ливада, површине 0,16 ha, 10/2 је земљиште за остале сврхе, површине 0,09 ha, 10/3 је пут, површине 0,13 ha, 10/4 је језеро, површине 4,63 ha, 10/5 је пут површине 0,03 ha, 10/6 је пут површине 0,14 ha и 10/7 је поток површине 0,32 ha

Укупна површина под државним шумама износи 27,69 ha или 60% од укупне површине заштићеног подручја.

Приватне шуме које су у власништву физичких лица заузимају површину од 7 хектара, што чини 16% укупне површине заштићеног природног добра. Званични подаци о стању ових шума не постоје.

2.7. Миколошке одлике

На подручју заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“ присутне су следеће врсте гљива: *Stereum subtomentosum* Pouzar (зеленкаста поличица), *Pluteus cervinus* (Schaeff.) P. Kumm. (јеленска кровњача), *Hymenopellis radicata* (Rehder) R.H. Petersen (витка коренка), *Lepiota cristata* (Bolton) P. Kumm. (смрдљива сунчаница), *Trametes versicolor* (L.) Lloyd (ћуранов реп), *Auricularia mesenterica* (Dicks.) Pers. (длакаво уво), *Armillaria mellea* (Vahl) P. Kumm. (права медањача), *Hypholoma fasciculare* (Huds.) P. Kumm. (сумпорача), *Schizophyllum commune* Fr. (длакава дволисница), *Xylaria hypoxylon* (L.) Grev. (рогата дрварица) и друге.

Xylaria hypoxylon - рогата дрварица, фото: И. Јовановић

Честа врста на овом подручју је квалитетна јестива врста *Macrolepiota procera* (Scop.) Singer (сунчаница), али и *Russula virescens* (Schaeff.) Fr. (голубача).

На овом подручју забележене су и неке најотровнијих врста гљива са наших простора, међу којима су *Galerina marginata* (Batsch) Kühner (мала смрт) и *Amanita pantherina* (DC.) Krombh. (пантеровка), али и друге отровне врсте гљива попут *Inocybe geophylla* P. Kumm.

Од микоризних врста гљива на заштићеном подручју забележене су *Neoboletus erythropus* (Pers.) C. Nahn. (зелењача), *Hygrophorus eburneus* (Bull.) Fr. (црвенкаста пужевица), *Laccaria laccata* (Scop.) Cooke (црвенкаста гљивица), *Russula cyanoxantha* (Schaeff.) Fr. (љубичасто зелена зека), *Russula virescens* (Schaeff.) Fr. (голубача), *Amanita pantherina* (DC.) Krombh. (пантеровка), *Lactarius rufus* Fr. (риђа млечница), *Xerocomellus chrysenteron* (Bull.) Šutara (златни баршуновац), *Inocybe geophylla* P. Kumm. и друге.

2.8. Фаунистичке одлике

Фауна инсеката

На основу података прикупљених уз помоћ ентомолошке мреже, као и уз помоћ клопки, утврђене су врсте инсеката из следећих редова:

- из реда вилинских коњица (Одоната) забележено је 7 врста инсеката;
- из реда правокрылаца 29 врста инсеката;
- из реда лептира 17 врста инсеката;
- из реда тврдокрылаца 17 врста инсеката;

Преглед свих забележених врста приказан је у поглављу „IX Прилози“, у табели 3.

- Вилински коњици

Карактеристичне и најбројније врсте вилинских коњица на простору Беле Реке су перонога девица (*Platycnemis pennipes*), црна сјајна девица (*Calopteryx virgo*), плаветни хитри коњиц (*Orthetrum brunneum*), белорепи хитри коњиц (*Orthetrum albistylum*), пролећни краљевић (*Aeshna affinis*), велики црноноги пољски коњиц (*Sympetrum sanguineum*) и вилин коњиц (*Libellula depressa*). Ове врсте се могу наћи у близини споротекућих или стајаћих вода, бара, језера или канала. Вилински коњици, као предатори, представљају важан фактор регулације бројности других врста инсеката као што су комарци, муве, осе. Деградација станишта, попут исушивања, загађења отпадним водама и пестицидима, представља главне угрожавајуће факторе за ове врсте. Међу забележеним врстама нема врста са Правилника, док на Црвеној листи угрожених врста (IUCN Red List) наведене врсте имају статус последња брига (LC – Last Concern), како на глобалном, тако и на европском нивоу и њихове популације су оцењене као стабилне.

- Правокрылци

Забележене врсте представљају фауну која је карактеристична за подручје Београда и међу евидентираним врстама нема врста које имају статус заштићених у складу са Правилником. Као врсте које настањују влажна станишта, приобалну вегетацију и тршћаве, издвајају се конусоглави зрикавац (*Conocephalus fuscus*), велики конусоглави зрикавац (*Ruspolia nitidula*) и Резелијев зрикавац (*Metrioptera roeseli*). На сувљим фрагментима са степском и жбунастом вегетацијом најчешће се јављају велики зелени зрикавац (*Tettigonia viridissima*), седласти зрикавац (*Epphipiger epphipiger*), грациозни зрикавац (*Pachytetrachis gracilis*), витки скакавац (*Tetrix subulata*), мали златни скакавац (*Euthystira brachyptera*), плавокрыли скакавац (*Oedipoda coerulescens*), шуштави скакавац (*Aiolopus strepens*) и пругастокрыли скакавац (*Stenobothrus lineatus*). У високом корову и шибљу, уз ивицу шуме, у сенци дрвећа утврђени су: пругасти зрикавац (*Leptophyes abovittata*) и Харлекин исофија (*Isophya speciosa*).

- Лептири

Из групе лептира забележено је 17 врста, од којих је једна, **велики купусар** (*Pieris brassicae*), строго заштићена према нашем Правилнику. У националној Црвеној књизи лептира (Јакшић, 2003) има статус угрожености „рањива врста“ (VU – Vulnerable), док је на европском нивоу за врсту процењено да има статус последња брига (LC – Least Concern), са стабилним популацијама. Као најбројније врсте из групе дневних лептира јављају се шаховничар (*Melanargia galathea*), обични смеђаш (*Maniola jurtina*) и карирана седефица (*Brenthis daphne*). Од ноћних лептира забележени су словенска зигена (*Zygaena craniolica*), белоглави овнић (*Amata phegea*) и сребрнопругаш (*Bena bicolorana*).

- Тврдокрилци

Од укупно евидентираних 17 врста инсеката из овог реда, издвајају се три евидентиране строго заштићене врсте тврдокрилаца, и то, јеленак (*Lucanus cervus*), букова стрижибуба (*Morimus funereus*) и Настасов трчуљак (*Carabus ulrichii nastasi*) - (Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, „Службени гласник РС”, бр. 5/2010 од 5.2.2010. године). Јеленак и букова стрижибуба, осим националног, имају и међународни значај, јеленак се налази на Анексу II Директиве о стаништима (Council Directive 92/43/EEC), као и на Анексу III Бернске конвенције, док је букова стрижибуба на Анексима II и IV Директиве о стаништима и на Анексу II Бернске конвенције.

Поред ове три строго заштићене врсте, евидентиране су и следеће врсте: *Abax carinatus*, *Abax parallelus*, *Carabus cancellatus*, *Carabus coriaceus* кожасти трчуљак, *Carabus convexus*, *Carabus montivagus*, *Pterostichus melanarius*, *Prionus coriarius*, *Dorcus parallelipipedus* мали јеленак, *Onthophagus coenobiota*, *Sisyphus scharfferi*, *Ocyrops olens*.

Букова стрижибуба *Morimus funereus*
фото: А. Затезало

Женка јеленка *Lucanus cervus*,
фото: А. Затезало

Табела 5. Преглед врста од националног и међународног значаја

Врста	Врста (Српски назив)	ПЗДВ	IUCN	БЕРН	ЕУ
<i>Carabus ulrichii nastasi</i> Linnaeus 1758	Настасов трчуљак	СЗВ			
<i>Lucanus cervus</i> Linnaeus 1758	Јеленак	СЗВ		III	II
<i>Morimus funereus</i> Mulsant 1863	Букова стрижибуба	СЗВ	VU		II/IV
<i>Pieris brassicae</i> Linnaeus 1758	Велики купусар	СЗВ			

Легенда (табела 5):

IUCN – Црвена листа угрожених врста (the IUCN Red List of Threatened Species)

- **VU** (vulnerable) - рањива врста

ПЗДВ – Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, „Службени гласник РС”, бр. 05/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016)

- **СЗВ** - строго заштићена врста

БЕРН – Конвенција о заштити европског дивљег живог света и природних станишта, Берн, 1979. (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Bern, 1979.)

- **III** - Annex III – заштићене животињске врсте

ЕУ – Директива Савета Европске Уније (Habitats Directive – Council Directive 92/43/EEC on the Conservation of natural habitats and of wild fauna and flora)

- **II** - Annex II – животињске и биљне врсте од заједничког интереса чије очување захтева одређивање посебних подручја за њихову заштиту

- **IV** - Annex IV – животињске и биљне врсте од заједничког интереса које захтевају строгу заштиту

Јеленак (*Lucanus cervus*) најчешће се среће у храстовим шумама, али се може наћи и у другим лишћарским шумама, на стаблима букве, црне тополе, липе, врбе, ораха, углавном, на осунчаној, јужној експозицији. За успешан развој потребна су оборена мртва старија стабла већег обима. Подлога мора бити мека и растресита, јер женке полажу јаја у тунеле које ископају испод трулих дебала. Ларва се храни трулим дрветом, док се одрасле јединке хране нектаром и другим соковима дрвета. На овом се подручју јавља у великом броју, што указује да је Бела река, вероватно, један од центара популације ове врсте. Јеленак је широко распрострањен у Европи, али су популације локално ограничене, јер је у питању крупан инсект који споро и тремо лети, па је и ширење популација веома споро. Истраживања на популацијама у околини Брисела показују да у периоду од 30 година популација не шири радијус више од 1 km (Thomaes, 2009). Из тог разлога веома је важно евидентирати и заштитити локације на којима се јављају веће популације јеленка.

Основни угрожавајући фактор је деградација станишта, односно сеча старијих стабала, као и уклањање мртвих стабала из шуме. Ниво угрожености на глобалном нивоу није процењен, док у Европи има статус „NT” (NT-Near Threatened) (www.iucnredlist.org/species/). Због прекомерне експлоатације шума у Европи, тренд бројности популација је опадајући и има тенденцију да прерасте у рањиву врсту „VU” (VU-Vulnerable) (www.iucnredlist.org/species/)(Nieto, 2010).

Букова стрижибуба (*Morimus funereus*) насељава лишћарске или мешовите, лишћарско - четинарске шуме. Храни се дрвном масом мртвог или болесног дрвећа. Женка полаже јаја у дрвну масу оборених стабала или дебљих грана. Ови инсекти не лете, па је ширење популација изузетно споро. Из тог разлога је врста веома осетљива на фрагментацију станишта, сечу стабала и уклањање мртвих стабала. Са друге стране, фактор угрожавања представља и пракса да се посечена стабла не извлаче одмах из шуме, него се остављају на гомили дужи временски период. С обзиром да представљају повољно станиште, женке полажу јаја у таква стабла, па легло бива уништено када се то дрво изнесе из шуме и употреби за огрев или грађевински материјал. Из тог разлога, посечена свежа стабла треба што пре уклонити, чиме би се смањила могућност полагања јаја, а тиме и стопа смртности (Hardersen, 2017).

Настасов трчуљак (*Carabus ulrichii nastasi*) је подврста описана на основу примерака са Кошутњака и Авале (Павићевић 1995). Зебележен је и на локалитетима Трешња- Грково, Рушањ, Рипањ, Космај (Павићевић 1995). Ова подврста живи у субурбаним стаништима околине Београда све до Космаја, и то, у различитим типовима шумских станишта, при чему преферира ретке шуме са јужном експозицијом. Активни су од краја марта до краја октобра.

Фауна риба

На подручју заштићеног природног добра, у Белој реци и језеру евидентирано је 13 врста риба, од чега је 10 аутохтоних врста, јер се налазе на подручју своје природне распрострањености: шаран (*Cyprinus carpio*), штука (*Esox lucius*), кркуша (*Gobio obtusirostris*), уклија (*Alburnus alburnus*), деверика (*Abramis brama*), бодорка (*Rutilus rutilus*), клен (*Squalius cephalus*), смуђ (*Sander lucioperca*) и сом (*Silurus glanis*). Три врсте су алохтоне, стране врсте за наше риболовне воде: сунчица (*Lepomis gibbosus*), сребрни караш (*Carassius gibelio*) и бели амур (*Stenopharyngodon idella*), међу којима изразито инвазиван карактер имају сунчица и сребрни караш/бабушка.

Од наведених врста риба **8 има статус заштићених дивљих врста** (шаран, штука, кркуша, деверика, клен, гргеч, смуђ и сом), и у складу са законском регулативом, постоје ограничења под којим условима се могу и користити.

Табела 6. Статус заштите евидентираних врста риба на подручју Заштићеног станишта „Бела река – Рипањ”

Латински назив	Врста (Српски назив)	Статус заштите
<i>Lepomis gibbosus</i>	Сунчица	А
<i>Carassius gibelio</i>	Сребрни караш	А
<i>Cyprinus carpio</i>	Шаран	ЗДВ, Р
<i>Esox lucius</i>	Штука	ЗДВ, Р
<i>Gobio obtusirostris</i>	Кркуша	ЗДВ, Р
<i>Alburnus alburnus</i>	Уклија	
<i>Abramis brama</i>	Деверика	ЗДВ, Р
<i>Rutilus rutilus</i>	Бодорка	
<i>Squalius cephalus</i>	Клен	ЗДВ, Р
<i>Perca fluviatilis</i>	Гргеч	ЗДВ, Р
<i>Sander lucioperca</i>	Смуђ	ЗДВ, Р
<i>Silurus glanis</i>	Сом	ЗДВ, Р
<i>Stenopharyngodon idella</i>	Бели амур	А

Легенда:

СЗДВ, ЗДВ – Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива (СЗДВ: строго заштићена дивља врста, ЗДВ: заштићена дивља врста);

Р – Риболовне врсте чији су статус и режим заштите регулисани прописима из области рибарства;

А – алохтона врста.

За управљање риболовном водом у границама Заштићеног станишта „Бела река – Рипањ” са аспекта заштите и коришћења присутне фауне риба је подједнако важан и Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда са подзаконским актима, чијих се одредби корисник рибарског подручја, које му је дато на коришћење, мора придржавати:

- Наредба о мерама за очување и заштиту рибљег фонда („Службени гласник РС”, бр. 56/2015 и 94/2018);
- Правилник о програму мониторинга ради праћења стања рибљег фонда у риболовним водама („Службени гласник РС”, бр. 71/2010);

- Правилник о садржини обрасца дневне, вишедневне и годишње дозволе за рекреативни риболов и дневне, вишедневне и годишње дозволе за рекреативни риболов у заштићеном подручју („Службени гласник РС”, бр. 15/2015);
- Правилник о изгледу и садржини обрасца евиденције улова риболовца и начину вођења евиденције о улову рибе („Службени гласник РС”, бр. 34/2015);
- Правилник о условима, програму и начину полагања стручног испита за рибочувара и стручног испита за рибара („Службени гласник РС”, бр. 60/2015 и 96/2016);
- Правилник о условима које мора да испуњава материјал за порибљавање („Службени гласник РС”, бр. 86/2015);
- Правилник о условима и поступку за издавање и одузимање лиценце за рибочувара, начину вођења Регистра издатих лиценци, као и о садржини и начину вођења Регистра привредних рибара („Службени гласник РС”, бр. 2/2016 и 112/2017);
- Правилник о начину одређивања и висини накнаде штете нанете рибљем фонду („Службени гласник РС”, бр. бр. 3/2016);
- Правилник о садржини и начину вођења катастра риболовних вода („Службени гласник РС”, бр. 3/2016);
- Правилник о обиму и садржини програма едукације рекреативних риболоваца („Службени гласник РС”, бр. 3/2016);
- Правилник о условима и начину организовања рибочуварске службе и обрасцу вођења евиденције дневних активности рибочуварске службе („Службени гласник РС”, бр. 3/2016);
- Правилник о начину обележавања рибарског подручја („Службени гласник РС”, бр. 16/2016);
- Правилник о службеној одећи рибочувара, изгледу рибочуварске значке и обрасцу рибочуварске легитимације („Службени гласник РС”, бр. 39/2016 и 38/2017);
- Правилник о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов („Службени гласник РС”, бр. 9/2017 и 34/2018);
- Правилник о форми, садржини и обиму годишњег извештаја и извештаја о коришћењу рибарског подручја за период на који је кориснику рибарског подручја уговором о коришћењу додељен („Службени гласник РС”, бр. 52/2017);
- Правилник о вредности дневне, вишедневне и годишње дозволе за рекреативни риболов за 2023. годину („Службени гласник РС”, бр. 99/2022).

У односу на међународна документа (међународне конвенције, директиве и друга документа која налазе примену и на националном и локалном нивоу), која за циљ имају и заштиту и очување аутохтоног, изворног диверзитета риба и ихтиогенофонда, као и заштиту воде као ресурса и као станишта самих врста и њихових заједница, издваја се Конвенција о биолошкој разноврсности („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 11/2001), којом су дефинисани основни принципи заштите и очувања биодиверзитета, добијених теренским истраживањима и из литературних извора. С обзиром на потпуно одсуство података о популационим параметрима водоземаца и гмизаваца наведеног подручја, стање популација, са аспекта заштите, није могуће прецизније проценити, осим у генералном контексту.

Фауна водоземаца и гмизаваца

На основу литературних података и теренских истраживања, на подручју заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“, забележене су **следеће врсте водоземаца:**

Salamandra salamandra (Linnaeus, 1758) – даждевњак;
Lissotriton vulgaris (Linnaeus, 1758) – мали мрмољак;
Rana dalmatina (Fitzinger, 1838) – шумска жаба;
Bufo bufo (Linnaeus, 1758) – обична крастача;
Bombina variegata (Linnaeus, 1758) – жутотрби мукач;
Pelophylax kl. esculentus (Linnaeus, 1758) – зелена (јестива) жаба;
Pelophylax ridibundus (Pallas, 1771) – велика зелена жаба;

И гмизаваца:

Anguis fragilis (Linnaeus, 1758) – слепић;
Podarcis muralis (Laurenti, 1768) – зидни гуштер;
Lacerta viridis (Laurenti, 1768) – зелембаћ;
Natrix tessellata (Laurenti, 1768) – рибарица;
Dolichophis caspius (Gmelin, 1789) – степски смук;
Coronella austriaca (Laurenti, 1768) – смукуља;
Zamenis longissimus (Laurenti, 1768) – Ескулапов смук;

На основу Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016) све наведене врсте, осим зелених жаба, зелембаћа, слепића и зидног гуштера, су строго заштићене врсте. Зелена жаба и велика зелена жаба, које су заштићене врсте наведеним Правилником, налазе се и на Прилогу II Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС”, бр. 31/2005, 45/2005-исправка, 22/2007, 38/2008, 9/2010 и 69/2011). Зидни гуштер, слепић и зелембаћ су без статуса заштите.

Даждевњак, фото: М. Дивац

Зелембаћ, фото: М. Дивац

Степски смук, фото: М. Дивац

Скоро све врсте водоземаца које настањују простор Беле реке (даждевњак, мали мрмољак, обична крастача, шумска жаба и жутотрби мукач), изузев зелених жаба из рода *Pelophylax*, бораве у воденој средини само током сезоне парења, док преостали, већи део године, проводе на околним копненим, ливадским и шумским локалитетима, где се хране и хибернирају. Сходно томе, овим врстама су, као станишта неопходна за парење и полагање јаја, најзначајнија сама акумулација, водоток Бела река и све привремене баре и локве, док су за исхрану, дисперзију и хибернацију значајне обале обрасле вегетацијом. Такође, језеро „Бела река“ има важну улогу и у миграцијама јединки и њиховом презимљавању, а преузима и улогу станишта када околне привремене баре пресуше. Са друге стране, за све врсте гмизаваца, било да су више везане за воду, као на пример рибарица, или да уопште не зависе од воде, као зидни гуштер и степски смук, терестрична зона представља једино место где могу успешно да заврше свој репродуктивни циклус, односно да положије јаја, и једино место где могу да презиме.

Значај водоземаца и гмизаваца на овим стаништима, као прелазних и завршних чланова биоценоза, огледа се кроз трофичке системе, то јест, представљају веома важне карике у ланцима исхране и значајно доприносе кружењу материје и протицању енергије кроз акватичне и терестричне екосистеме. Водоземци и гмизавци представљају хранидбену базу за многе врсте заштићених врста птица и сисара, а такође представљају и значајне регулаторе бројности фауне бескичмењака, нарочито инсеката, као и фауне кичмењака, нарочито глодара (Џукић, 1995). Водоземци, примарно жабе, способни су да поједу велике количине инсеката у кратком периоду, што је нарочито испољено, на пример, током пренамножавања инсеката после поплава (Browne, 2007). Регулисање броја инсеката на овај начин представља једну од метода биолошке борбе у очувању здравије животне средине, а тиме и смањује потребе коришћења инсектицида у шумарству и пољопривредној производњи.

Врсте водоземаца и гмизаваца могу послужити као добар модел систем за праћење стања екосистема и природних сукцесија које су битне са аспекта заштите природе. С обзиром на то да су изузетно осетљиви на скоро све врсте промена, чак и оне најмање, ове животиње могу послужити као биоиндикатори стања животне средине. Имајући у виду да многе врсте водоземаца и гмизаваца имају такозвано завичајно понашање, односно да се адултне јединке у сезони репродукције враћају на место на коме су се излегле, уколико се неким случајем наруши станиште, већина јединки престаје да се репродукује, чиме је угрожен и опстанак читаве популације.

С обзиром на све наведене чињенице, са једне стране потенцијалну вредност херпетофауне Беле реке, а са друге стране на промене настале у природним стаништима, од важности је сачувати постојећи језерски екосистем и сам водоток Беле реке, као и околне баре и друга влажна станишта, како би се у будућности очувале и унапредиле популације ових осетљивих група организама. Постојећи прописи о заштити природе довољни су да одрже, а уз активне мере (очување бара, протока и квалитета воде Беле реке, приобалне вегетације и квалитета језерске воде) и да побољшају стање популација водоземаца и гмизаваца на подручју Беле реке.

Фауна птица

Подаци о фауни птица који се односе на период до 2022. године су преузети из базе података Завода за заштиту природе Србије. У оквиру граница истраживаног подручја регистровано је укупно 38 врста птица у периоду од 2013. до 2022. године. Имајући у виду да је у широј зони подручја забележено укупно 46 врста птица, може се очекивати присуство и осталих осам врста.

У односу на тип станишта који насељавају, евидентиране врсте птица на подручју заштићеног станишта „Бела река - Рипањ”, груписане су на следећи начин:

- Птице водотокова и акумулације:

Motacilla alba – бела плиска;

Anas platyrhynchos – патка глуvara;

- Карактеристична фауна птица шумских станишта:

Buteo buteo – мишар;

Dryocopus martius – црна жуна;

Picus viridis – зелена жуна;

Dendrocopos major – велики детлић;

Erithacus rubecula – црвендаћ;

Turdus merula – обични кос;

Parus major – велика сеница;

Sitta europaea – бргљез;

Fringilla coelebs – зеба;

- Ливаде и отворене или рубне површине насељава карактеристичан састав врста:

Coturnix coturnix – препелица;

Phasianus colchicus – фазан;

Alauda arvensis – пољска шева;

Lullula arborea – шумска шева;

Saxicola torquatus – црноглава траварка;

Lanius collurio – руси сврчак;

- Значајан део врста птица је прилагођен и насељава подручја знатно измењена од стране човека (насеља и пољопривредне површине), а која заузимају мању површину:

Columba palumbus – голуб гривнаш;

Dendrocopos major – велики детлић;

Motacilla alba – бела плиска;

Parus major – велика сеница;

Cyanistes caeruleus – плава сеница;
Poecile palustris – сива сеница;
Sitta europaea – бргљез;
Pica pica – сврака;
Sturnus vulgaris – чворак;
Emberiza cirrus – црногрла стрнадица;

Највећи број евидентираних врста птица (28) има статус гнездарица, док су седам врста могуће/вероватне гнездарице, тако да је укупно 35 врста гнездарица подручја, док се остале врсте виђају или су се виђале редовно током целе године или само током сеобе, зимовања и/или лутања (11 врста).

Највећи број врста птица (38) је строго заштићено према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, што подразумева забрану убијања, сакупљања јаја, узнемиравања на гнездилиштима и забрану других радњи које могу угрозити њихов опстанак. Укупно седам врста птица има статус „заштићена дивља врста“, с тим да поједине врсте могу да се користе под одређеним условима, што је дефинисано, осим поменутих Правилником о строго заштићеним и заштићеним врстама, и Законом о дивљачи и ловству и Правилником о проглашавању ловостаја заштићених врста дивљачи. Тој групи припадају ловне врсте птица: *Coturnix coturnix* препелица, *Phasianus colchicus* фазан, *Anas platyrhynchos* глугара и *Columba palumbus* голуб гривнаш.

У односу на све присутне врсте, већина има и одређени ниво заштите и на међународном нивоу у складу са конвенцијама и директивама. У односу на Директиву о птицама (209/147/ЕЦ), на подручју је евидентирано седам врста са додатка I ове Директиве, која представља један од најважнијих докумената за заштиту птица у Европи. За врсте са додатка I држава чланица је обавезна да одреди посебна подручја њихове заштите (proposed Special Protection Areas, pSPA). Те врсте су: црна рода *Ciconia nigra*, еја мочварица *Circus aeruginosus*, пољска еја *Circus cyaneus*, црна жуна *Dryocopus martius*, шумска шева *Lullula arborea*, руси сврачак *Lanius collurio* и пиргаста грмуша *Sylvia nisoria*.

У односу на европске потребе заштите (SPEC – Species of European Concern) врсте су категорисане у неколико група. У прву групу (SPEC 1) сврставају се европске врсте од глобалног значаја и на подручју Беле реке забележена је једна врста (вивак *Vanellus vanellus*). Другу групу (SPEC 2) чине евидентиране 4 врсте на истраживаном подручју, чије су популације сконцентрисане у Европи, а које немају одговарајући статус заштите у Европи. Трећу групу (SPEC 3) представљају врсте чије популације нису сконцентрисане у Европи, а које немају одговарајући статус заштите у Европи, а у односу на истраживано подручје, укупно је присутно четири врсте.

Фауна сисара

На подручју заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“, евидентирано је присуство око 27 врста сисара. Највише врста – 10, припада реду глодара (Rodentia). Затим следе звери (Carnivora) са 9 врста и бубоједи (Eulipotyphla) са 5 врста. Папкари (Artiodactyla) су заступљени са две, а зечеви (Lagomorpha) са једном врстом. Овом броју треба додати и 18 врста из реда слепих мишева (Chiroptera). Када је о овој групи реч, треба нагласити да наведени број врста представља, уствари, налазе који су везани за нешто шири простор који обухвата највећи део подручја Београда.

- Бубоједи (Eulipotyphla)

На простору Беле реке очекивано је присуство 5 врста, а то су: јеж (*Erinaceus roumanicus*), шумска ровчица (*Sorex araneus*), мала ровчица (*Sorex minutus*), мочварна ровчица (*Neomys anomalus*) и европска кртица (*Talpa europaea*). Све врсте овога реда су сврстане у категорију „заштићена дивља врста” према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.

- Слепи мишеви (Chiroptera)

Од потенцијално присутних, као претежно шумске (дендрофилне), јављају се врсте: европски велики вечерњак (*Myotis myotis*), обични поноћњак (*Eptesicus serotinus*) и европски широкоушан (*Barbastella barbastellus*), док се као претежно литофилне (станишта у стенама, пећинама, али и крововима и таванима кућа и напуштеним зградама) јављају: велики потковичар (*Rhinolophus ferrumequinum*), јужни потковичар (*Rhinolophus euryale*), дугопрсти вечерњак (*Myotis capaccinii*) и обични слепи мишић (*Pipistrellus pipistrellus*).

- Глодари (Rodentia)

На простору заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“, фауну глодара чини барем 10 врста. То су: веверица (*Sciurus vulgaris*), риђа волухарица (*Myodes glareolus*), подземна волухарица (*Microtus subterraneus*), пољска волухарица (*Microtus arvalis*), водена волухарица (*Arvicola amphibius*), жутогрли миш (*Apodemus flavicollis*), шумски миш (*Apodemus sylvaticus*), сиви пух (*Glis glis*), пух лешникар (*Muscardinus avellanarius*) и шумски пух (*Dryomys nitedula*).

Статус „заштићена дивља врста” имају веверица, водена волухарица и сиви пух, док статус „строго заштићена дивља врста” имају шумски пух и пух лешникар према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.

- Зечеви (Lagomorpha)

Зец (*Lepus europaeus*) је једини представник читавог реда зечева у Србији и распрострањен је скоро по читавој територији Србије, па тако и на подручју заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“. Има статус „заштићена дивља врста”. Има и ловни значај за локалну заједницу.

- Звери (Carnivora)

Фауну ове групе на подручју Беле реке чини 9 врста: шакал (*Canis aureus*), лисица (*Vulpes vulpes*), лисица (*Mustela nivalis*), мрки твор (*Mustela putorius*), куна златица (*Martes martes*), куна белица (*Martes foina*), јазавац (*Meles meles*), видра (*Lutra lutra*) и дивља мачка (*Felis silvestris*).

Све врсте звери имају статус „заштићена дивља врста”, изузев видре, која има статус „строго заштићена дивља врста”.

- Папкари (Artiodactyla)

Фауну папкара на предметном подручју чине две врсте, а то су срна (*Capreolus capreolus*) и дивља свиња (*Sus scrofa*). Обе врсте наведених папкара се налазе у статусу „заштићена дивља врста”. Значајне су и ловне врсте.

2.9. Предеоне одлике

Подручје заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“ припада српско-балканском макрорегиону хетерогеног предеоног обрасца (Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. „Службени гласник РС”, број 88/2010). Према Атласу типова карактера предела Београда (Васиљевић и сар., 2022), припада типу карактера предела „Брдовити предео Шумадије Београда”.

Основна карактеристика овог типа предела је разноликост предеоних елемената на усталасаном рељефу. Са једне стране, то је сам рељеф – падине стрмих страна, са значајним разликама у надморским висинама, дубоке јаруге, богатство река, потока и извора, острвске планине које представљају предеоне доминанте и места видиковаца, али и благе заравни које дају осећај питомине. Другу компоненту разноликости чине остаци шума, неправилне површине пољопривредних култура мањих размера, воћњаци, али и традиционална насеља и културно- историјски објекти који су репери шумадијског пејзажа. Мозаичност ове две компоненте и њихове композиционе карактеристике дају посебне естетске вредности пределу, који је у сталној динамици (Цвејић и сар., 2008).

Бела река је лева притока Топчидерске реке. Цео ток се простире дуж брдског терена. Извире на падинама планине Авале, а већим делом свог тока протиче кроз њено подножје. Према општим хидролошким карактеристикама представља бујични ток због чега је 1988. године изграђена брана и формирано језеро у циљу заштите од поплава. Већи део заштићеног подручја је прекривен шумама, које су изданаčke и делом вештачки подигнуте, а основна намена им је заштита земљишта од ерозије, што је у складу са функцијом акумулације и уређењем читавог сливног подручја. Основни елементи разматраног дела описаног типа предела су шуме, део тока Беле реке и акумулација.

Изградњом акумулације створени су нови станишни услови за разне врсте биљног и животињског света. Са тог аспекта, овај простор је изузетно значајан као станиште за велики број заштићених и строго заштићених дивљих врста животиња.

Заштићено подручје је и део зелене инфраструктуре града Београда, и поред тога што није обухваћено Планом генералне регулације система зелених површина Београда („Службени лист Града Београда”, бр. 110/2019). Као такво, има велики значај због своје мултифункционалне улоге која се испољава кроз смањење ефекта урбаног топлотног острва, ублажавање последица екстремних хидролошких епизода (нагле поплаве услед великих количина падавина у кратком временском периоду), повећање биодиверзитета, обезбеђивање туристичко-рекреативних површина, чисту и здраву животну средину и сл.

2.10. Створене одлике

Подручје Беле реке не обухвата ниједно археолошко налазиште, а културно-историјско наслеђе насеља Рипањ у директној је повезаности са заштићеним подручјем. Трагови људске активности пронађени на подручју насеља Рипањ сежу далеко у прошлост. Најстарији трагови датирају из неолита у време процвата *винчанске културе*. Најзначајнији локалитет из тог периода, који се налази у непосредној близини подручја Бела река, је археолошки локалитет Чаршија, који је Решењем Завода за заштиту споменика културе града Београда бр. 230/5 од 23.10.1965. проглашен непокретним културним добром на подручју града Београда (https://beogradskonasledje.rs/kd/zavod/vozduvac/carsija_ripanj.html).

Насеље из млађег неолита које је на овом простору постојало током читавог овог периода развијало се под великим утицајем рудних ресурса који су се на овом подручју експлоатисали. Активног рударења у Рипњу и на Авали данас нема, осим повремених мајдана техничког камена, али су трагови некадашњег изузетно бројни.

Заштићено подручје се налази у западном делу насеља Рипањ у градској општини Вождовац у периурбаном појасу Београда. Још у доба Римљана у Рипњу је вађена руда живе и сребро. Касније су ове крајеве посећивали и Саси у потрази за овим рудама, а у новијој историји је и Ђорђе Вајферт имао значајна рудна поља у Рипњу (Секретаријат за заштиту животне средине града Београда, 2021).

Насеље Рипањ је планирано и грађено као индустријско – производно насеље због постојања близине сировина и процеса децентрализације индустрије у периферне делове Београда (Спалевић, 2013).

Демографске карактеристике и процеси су један од основних фактора који одређују карактер промена унутар насеља. Становништво, са једне стране, дефинише тип и величину насеља, док са друге стране, својом професионалном структуром утиче на функционалну, односно, привредну оријентацију насеља. Према подацима пописа из 2022. године насеље Рипањ има 10.084 становника.

Заштићено подручје се налази изван постојећег и планираног грађевинског подручја. Конфигурација терена, функција одбране од поплава и висока пошумљеност не остављају простор за настањивање овог подручја.

3. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

Станишта која су данас заступљена на подручју заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“ могу се поделити на природна, полуприродна и измењена (антропогеног порекла).

Природна станишта су шуме сладуна и цера, шуме брдске букве, шуме граба и шуме беле врбе.

Измењено, људском руком створено станиште је водена површина језера, односно брана и језеро. Изградњом језера пре 40 година дошло је до значајних промена у животној средини подручја, са једне стране нарушена је аутентичност простора и поремећени су еколошки услови, а са друге стране, промене које су уследиле, а пре свега појава великог воденог огледала, као и стварање другачијих еколошких услова, условиле су појаву нових аутохтоних врста и станишта.

Промене се односе и на сам ток реке која је пре изградње бране често плавила насеља у доњем току и наносила велике штете становништву и привреди. Данас се око језера налази неколико места за пецање које користе риболовци јер је пливање званично забрањено пре 20-ак година због великог броја утапања. Око језера се налази пешачка стаза, неуређена без клупа и канти за прикупљање отпада. Простор око језера се често користи од стране локалног становништва за организовање пикника у природи, што угрожава подручје и нарушава естетске вредности, јер након таквих окупљања остају велике количине смећа које нико не сакупља. Такође, често оваква окупљања прати и неконтролисано паљење ватре, што представља велику претњу за избијање шумских пожара у заштићеном подручју и околини.

Простор уз само језеро најчешће користе риболовци за које је обезбеђено и осветљење за пецање ноћу. Било је неколико покушаја да се уреди делатност рекреативног риболова (порибљавање, дозволе итд.), али су сви били неуспешни. Поред риболова, неколико ронилачких друштава користи ово језеро за своје тренинге.

Подручје око језера „Беле река“ је обрасло вегетацијом. Шума на левој обали припада ЛП „Србијашуме“, док је на десној у приватном власништву. Шума је, углавном, сађена због активности заштите од ерозија и спречавања поплава. У непосредној и даљој околини природног добра енергетских и хидротехничких објеката нема, и ово подручје се може вредновати као добро очувано. Такође, нема већих загађивача, док се утицај приградских насеља своди на одређена посебна загађења Беле реке и језера са нерегулисаним испуштањем отпадних и фекалних вода у сливу Беле реке.

3.1. Фактори угрожавања и оцена угрожености

Промене у начину коришћења земљишта већ годинама интензивно утичу на живи свет. Површине под природном вегетацијом се претварају у вештачки створене, чиме се нарушавају фактори који омогућавају опстанак неких врста. Као актуелни и потенцијални фактори угрожавања постојеће флоре неминовно се намећу све оне активности које би могле довести до нарушавања или девастације постојећих екосистема и укупног екосистемског диверзитета. Осим нерегулисаног управљања отпадом претњу представља уношење страних, инвазивних и адвентивних врста биљака, чије је последице тешко сагледати.

Поред значаја који инсекти имају као штеточине у пољопривреди и преносиоци болести, они су веома значајан фактор у регулацији и динамици многих екосистемских услуга (опрашивање, биолошка контрола, разградња и рециклирање органске материје, итд.).

Најзначајније факторе угрожавања за инсекате представљају деградација станишта, употреба пестицида за регулацију инсеката на пољопривредним површинама, као и за регулацију бројности комараца, одређене рекреативне активности и слично. Мере које треба спроводити како би се заштитила и очувала фауна инсеката на овом поручју на првом месту односе се на употребу пестицида за сузбијање комараца и одржавање мањих пољопривредних површина. Треба избегавати инсектициде широког спектра дејства, а уместо њих користити циљане препарате за групу штетних инсеката која се третирају. Такође, треба водити рачуна о динамици и начину примене препарата.

Током теренских истраживања које је спровео Завод за заштиту природе Србије током 2012-2022. године, уочен је значајан број прегажених јединки јеленка, па из тог разлога треба **ограничити вођњу кवादова**.

Фактори угрожавања популација водоземаца и гмизаваца на подручју заштићеног станишта су:

1. Релативно висок степен урбанизације (присуство насеља, развијена путна мрежа), који је у великој мери изменио већи део подручја Беле реке, чиме су природна станишта херпетофауне промењена или уништена.
2. Недостатак бриге о трајним и пролазним (ефемерним) барама и већим природним и вештачким басенима, који представљају важна станишта и репродуктивне центре водоземаца и гмизаваца, доводи до њиховог нестајања и загађивања.
3. Повећан степен загађења комуналним и грађевинским отпадом.
4. Изградња путне мреже и инфраструктуре, чиме се пресецају и фрагментису станишта и путеви миграција водоземаца у периоду парења.
5. Колски саобраћај, с обзиром на то да је теренским истраживањима забележен релативно велики број прегажених јединки водоземаца и гмизаваца.
6. Иако не постоје подаци о излову и намерном убијању водоземаца и гмизаваца на овом подручју, не треба изоставити из вида ни овај тип (директног) угрожавања популација.
7. Потенцијално порибљавање акумулације, које би довело до смањења бројности водоземаца, првенствено малог мрмољка који је нарочито осетљив на унос риба у њихова станишта.

Један од негативних фактора угрожавања фауне птица су обрастање ливада и пашњака. Узнемиравање птица је присутно, као и угрожавање птица, нарочито грабљивица, од стране голубара и ловаца. Поред директног утицаја на врсте, у односу на станишта, у одређеној мери забележено је загађење водених површина и земљишта различитим полутантима (пестициди, вештачка ђубрива, пет амбалажа). Такође, притисак на природна и полуприродна станишта условљен је сечом шуме. На неке представнике фауне птица негативно утиче замирање традиционалног сточарства на ливадама и пашњацима.

На основу досадашњег увида у разноврсност и стање фауне сисара на подручју заштићеног станишта и стање компоненти природе важних за њено очување, може се закључити да она тренутно није значајније угрожена. Висок диверзитет различитих станишта у окружењу, њихова структура, величина и просторна конфигурација пружају довољно могућности у смислу обезбеђења прехранбених и заштитних потреба присутних врста.

Активности које се тичу директног коришћења природних ресурса, попут шумарских и ловних, уколико се спровode у складу са прихваћеним планским документима, не представљају фактор угрожавања. С обзиром на преовлађујући карактер станишта на простору предвиђеном за заштиту (шумска станишта и водена станишта у зони језера), јасно је да би евентуално уклањање већег дела постојеће шумске вегетације у значајној мери изменило опште еколошке услове и утицало на делимичну

измену квалитативног састава и квантитативних интраспецијских и интерспецијских односа унутар сисарске фауне. Иако то не би довело до угрожавања општег конзервационог статуса ни једне присутне врсте сисара, у сваком случају би нарушило постојећи еколошки интегритет предметног простора.

Посебан проблем представља периодично испуштање воде кроз цевовод који се налази уз саму брану акумулације, пошто се пражњењем језера уништава или у значајној мери нарушава станиште, али и опстанак самих риба. Присутне инвазивне алохтоне врсте риба, као што су сунчица и сребрни караш и алохтоне врсте бели амур, штетно утичу на аутохтону ихтиофауну и друге групе организама. Њихово присуство је последица несавесног и неконтролисаног порибљавања, иако је уношење, као страних врста у наше водотоке, легислативом из области заштите природе и заштите рибљег фонда, као и међународним прописима и конвенцијама, забрањено.

Уништавање станишта је један од најбитнијих чинилаца у нестајању, како популација, тако и врста. У том контексту, неопходно је одржавање постојеће станишне структуре и предеоног мозаика, језерске површине, као и очување шумских комплекса и састојина крај речне вегетације. Фауна може бити угрожена и због високог степена нарушавања мира у станишту и појачаног антропогеног притиска.

Претње по животну средину - комунални отпад, засуто корито и брана, лоша обележеност простора језера, инвазивне врсте риба, фото: М. Илић

4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

Проглашење заштићених подручја једно је од најзначајнијих оруђа за заштиту биолошке разноврсности као свеукупности гена, врста и екосисема на јасно одређеном подручју. Биолошки диверзитет може се дефинисати као варијабилност живог света и представља више компонентни, сложени параметар који обухвата интраспецијску (популациону) и интерспецијску (ценотичку) разноликост.

Станиште „Бела река – Рипањ“ проглашава се заштићеним подручјем као природно станиште значајно за очување популације инсеката од којих се, према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016), издвајају три строго заштићене дивље врсте тврдокрилаца, и то, јеленак (*Lucanus cervus*), букова стрижибуба (*Morimus funereus*) и Настасов трчуљак (*Carabus ulrichii nastasi*), као и једна строго заштићена врста лептира - велики купусар (*Pieris brassicae*). Јеленак и букова стрижибуба, поред националног, имају и међународни значај, пошто се јеленак налази на Анексу II Директиве о стаништима (Council Directive 92/43/EEC), као и на Анексу III Бернске конвенције, док је букова стрижибуба на Анексима II и IV Директиве о стаништима и на Анексу II Бернске конвенције. Ово подручје је један од центара популације јеленка, због чега је очување станишта „Бела река – Рипањ“ од великог значаја ради очувања природних услова и погодности локалитета на којима се настањује ова популација.

Основни концепт заштите и унапређења заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“ конципиран је на спровођењу и поштовању посебно одређених мера заштите, односу, приступу, анализи, одржавању и унапређењу, кроз одрживо управљање.

- Одрживо управљање заштићеним подручјем могуће је сагледавањем дефинисања екосистема кроз време у складу са антропогеним развојем и његовим утицајем на природни екосистем, тј. неопходно је уважити и разумети да је у склопу интеракција сваки део екосистема подједнако важан.
- Читава животна заједница и њено окружење представљају функционалан систем, тј. организован систем који без присуства антропогеног утицаја самостално може рециклирати материју и трансформисати енергију, што је основ и даља тежња ка развијању овог подручја.
- Губитак врста, популација, али и деградација животне средине, изазвани су људским активностима које негативно утичу на читав биодиверзитет као и функцију услуга екосистема. Поред антропогеног утицаја, присутне су и климатске промене које само доприносе утицају погоршавања проблема губитка станишта и фрагментације, што је директно сразмерно последици губитка биодиверзитета.
- Контролом екосистемских процеса могуће је постићи одржив екосистем, али променом односа људских активности према природним ресурсима долази до стварања концепта заштите и унапређења одрживог развоја на подручју заштићеног станишта Беле реке.

Имајући у виду потенцијалне квалитете ове природне средине, само језеро Бела река и шумске екосистеме непосредно око језера, као и непосредну близину урбане средине града Београда, од изузетног је значаја да се на овом подручју уведу, али и уваже методе одрживог управљања, које ће обезбедити високу функционалност читавог система и које ће створити здраву и безбедну животну средину.

Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“ су:

- Заштита биодиверзитета очувањем генетског, специјског и екосистемског биодиверзитета и коришћењем на одржив начин који обезбеђује тај циљ. Неопходно је предузимати дугорочна екосистемска истраживања интердисциплинарног обухвата, континуално праћење стања биодиверзитета, угрожавајућих фактора и одржавање биодиверзитета и биолошких ресурса у складу са политиком одрживог развоја;
- заштита и унапређење шумских екосистема;
- јачање стабилности екосистема и побољшање њиховог стања у складу са укупним еколошким потенцијалом природног добра, а нарочито у погледу побољшања састава и квалитета шумске вегетације и побољшања услова коришћења природног добра;
- очување и унапређење пејзажних и амбијенталних вредности са свим елементима који им пружају карактер посебности;
- предлог мера за екоремедијацију деградираних шума уз спречавање нових потенцијалних и постојећих облика деградације;
- несметано одвијање активности које су предвиђене на подручју заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“ и које су у функцији коришћења подручја, на одржив и начин који је у складу са његовим основним вредностима, али и у функцији презентације и што бољег образовања јавности о вредности и значају;
- заштита и унапређење воденог екосистема;
- управљање водама кроз скуп мера и активности које су усмерене на унапређење и одржавање водног режима, са циљем заштите од даље деградације и штетног утицаја;
- спречавање нових потенцијалних и постојећих облика деградације;
- разумевање о међусобној повезаности фактора одрживог развоја, који представљају једноставан и стабилан ослонац ка наредном унапређењу;
- приступ одрживости кроз интегрисање екологије и економије, тј. кроз еколошке критеријуме и системе економских одлучивања;

5. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЗАШТИЧЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

За остварење свих дугорочних циљева морају се створити претпоставке и обезбедити услови, што подразумева:

- доношење планске и програмске документације - у складу са Одлуком о проглашењу Заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“, управљач доноси неопходна управљачка документа (план управљања, годишње програме, акт о унутрашњем реду и чуварској служби, извештаје, правилнике и сл.);
- организационо, кадровско и техничко опремање управљача (технолошки услов, који подразумевају опремљеност управљача кадровима, пословним простором, другим објектима и средствима рада, опремљеност заштићеног подручја комуналном и саобраћајном инфраструктуром и уређеним местима и објектима за рекреацију и боравак посетилаца);
- међусобно разумевање и сарадња свих институција – корисника заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“;
- учешће и подршка локалне самоуправе у реализацији циљева (политички услов, који значи брзо и ефикасно решавање по питањима и предметима који се односе на активности управљача и других заинтересованих правних и физичких лица на заштићеном подручју од стране надлежних органа и институција на државном и локалном нивоу, санкционисање непримерених и непрописних радњи и подршку процесима и поступцима усаглашавања јавног/општег, локалног и појединачног интереса у корист интереса очувања природе и животне средине;
- учешће и подршка локалног становништва у реализацији циљева (социјални услов, који подразумева еколошки свесно и одговорно локално становништво, са прихватљивим стандардом и перспективом живота на заштићеном подручју;
- учешће и подршка научних и истраживачких институција у остварењу дефинисаних циљева;
- обезбеђење финансијских средстава и законских инструмената (економски услов), који подразумева трајно и стабилно финансирање Плана управљања на основу Закона о заштити природе и Одлуке о проглашењу заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“. Средства потребна за спровођење режима заштите заштићеног подручја обезбеђују се из у буџета Града Београда, накнада за коришћење заштићеног подручја, прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем, средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе и из других извора у складу са законом.

5.1. Анализа заинтересованих страна са документацијом о усклађивању потреба заштите, развоја и одрживог коришћења

Заштићено станиште „Бела река – Рипањ“, иако невелико по површини, изузетно је комплексно по броју надлежних заинтересованих страна, као и самих корисника подручја. Комбинација воденог тока са околним шумским комплексом, са акумулацијом чија је примарна функција одбрана од поплава, у насељеном месту, на територији града Београда, чини да ово подручје има значајан број постојећих, као и потенцијалних корисника.

Притом, активан приступ заштити природног добра претпоставља заједничко и координисано деловање различитих заинтересованих група за заштиту и развој подручја, као што су: јавно-комунална предузећа надлежна за управљање шумским и водним ресурсима, градским зеленилом, локално становништво, локална самоуправа, стручњаци, институције надлежне за управљање природним добром, привредници и други корисници ресурса. У овом контексту дата је анализа главних заинтересованих страна за коришћење, заштиту, управљање и развојне иницијативе у области привреде и туризма на заштићеном подручју, као и њихових потреба и могућности за јачање компетенција за учешће у управљању природним добром (поглавље 12).

5.2. Концепт заштите

Основни концепт заштите и унапређења заштићеног станишта „Бела река Рипањ“ је конципиран је на спровођењу и поштовању посебно одређених мера заштите, односу, приступу, анализи, одржавању и унапређењу, кроз одрживо управљање.

- Одрживо управљање заштићеним подручјем могуће је сагледавањем дефинисања екосистема кроз време у складу са антропогеним развојем и његовим утицајем на природни екосистем, тј. неопходно је уважити и разумети да је у склопу интеракција сваки део екосистема подједнако важан.
- Читава животна заједница и њено окружење представљају функционалан систем, тј. организован систем који без присуства антропогеног утицаја самостално може рециклирати материју и трансформисати енергију, што је основ и даља тежња ка развијању овог подручја.
- Губитак врста, популација, али и деградирање животне средине, изазвани су људским активностима које негативно утичу на читав биодиверзитет као и функцију услуга екосистема. Поред антропогеног утицаја, присутне су и климатске промене које само доприносе утицају погоршавања проблема губитка станишта и фрагментације, што је директно сразмерно последици губитка биодиверзитета.
- Контролом екосистемских процеса могуће је постићи одржив екосистем, али променом односа људских активности према природним ресурсима долази до стварања концепта заштите и унапређења одрживог развоја на подручју заштићеног станишта Беле реке.

Имајући у виду потенцијалне квалитете ове природне средине, само језеро Бела река и шумске екосистеме непосредно око језера, као и непосредну близину урбане средине града Београда, од изузетног је значаја да се на овом подручју уведу, али и уваже методе одрживог управљања, које ће обезбедити високу функционалност читавог система и које ће створити здраву и безбедну животну средину, кроз:

- заштиту и унапређење шумских екосистема;
- јачање стабилности екосистема и побољшање њиховог стања у складу са укупним еколошким потенцијалом природног добра, а нарочито у погледу побољшања састава и квалитета шумске вегетације и побољшања услова коришћења природног добра;
- очување и унапређење пејзажних и амбијенталних вредности са свим елементима који им пружају карактер посебности;
- предлог мера за екоремедијацију деградираних шума уз спречавање нових потенцијалних и постојећих облика деградације;
- несметано одвијање активности које су предвиђене на подручју заштићеног станишта Беле реке и које су у функцији коришћења подручја, на одржив и начин који је у складу са његовим основним вредностима, али и у функцији презентације и што бољег образовања јавности о вредности и значају;

- заштиту и унапређење воденог екосистема;
- управљање водама кроз скуп мера и активности које су усмерене на унапређење и одржавање водног режима, са циљем заштите од даље деградације и штетног утицаја;
- спречавање нових потенцијалних и постојећих облика деградације;
- разумевање о међусобној повезаности фактора одрживог развоја, који представљају једноставан и стабилан ослонац ка наредном унапређењу;
- приступ одрживости кроз интегрисање екологије и економије, тј. кроз еколошке критеријуме и системе економских одлучивања.

5.3. Смернице за унапређење

Смернице за унапређење шумског биодиверзитета

Управљање шумским ресурсима неопходно је представити кроз усклађеност између очувања, унапређења и коришћења. То обавезује на одрживо газдовање шумама које се мора огледати у уравнотеженом коришћењу природних ресурса у шуми, производних потенцијала станишта и генетског потенцијала врста шумског дрвећа, уз константно унапређивање и одржавање продуктивности, виталности шума, стабилности, заштите шумског екосистема и биодиверзитета. Управљању шумским простором Беле реке, поред свега наведеног, у погледу одрживог развоја, неопходно је приступити са циљем редукције емисија и апсорпције угљеника.

Посматрано кроз заштиту и унапређење шумских природних вредности на подручју Беле реке, прописују се посебне мере и активности:

- Шумске састојине и њихове еколошке вредности су угрожене сечом и уклањањем осушених грана, а уколико се на подручју Беле реке може пронаћи појединачно старо стабло или група стабла, а полазећи од чињенице да дрвеће има културно важно значење, као и непроцењиву вредност за биолошку разноврсност, неопходно је обезбедити очување сваког појединачног стабла и спречити сечу, тј. предвидети очување и заштиту околног земљишта, високог зеленила и вреднијих примерака дендрофлоре (појединачна стабла, као и групе стабала).
- Предвидети мере очувања травнатих површина, као и жбунасте и шумске вегетације планирањем, уређењем и коришћењем земљишта. Активности које могу утицати на промену стања, квалитета и функције земљишта, нису дозвољене. Очувати све еколошке функције земљишта и шума у складу са условима, наменом, коришћењем и мерама заштите животне средине.
- Одлагање отпада на простору шумског земљишта, али и читавог простора Беле реке, није дозвољено.
- Лековите и јестиве дивље биљне врсте, као и гљиве, могу се сакупљати у обиму у којем се обезбеђује трајни опстанак врста, њихових станишта и животних заједница.
- Очувати аутохтону шумску вегетацију на подручју уз поштовање њене мултифункционалне вредности.
- Контролисати и пратити популације биљних и животињских врста, нарочито строго заштићених и заштићених.
- Обезбедити мониторинг компоненти биодиверзитета.
- Пољопривредну делатност у околини засновати на принципима одрживог развоја и усмерити ка реалним капацитетима подручја, уз истовремено задовољење економских и еколошких интереса.

- Део риболовних ресурса на подручју Беле реке користити у обиму који значајније не угрожава дивљу фауну. Сарадња са риболовачким организацијама може у великој мери допринети и очувању и заштити многих врста. У том смислу је потребно да управљач подручја успостави ефикасну и ефективну сарадњу са свим организацијама којима је поверена заштита и коришћење дела природних ресурса.

Да би се подручје Беле реке заштитило од појаве процеса ерозије, тачније од природног процеса који се може убрзати неконтролисано сечом шума, потребно је поред одрживог управљања, вршити и редовне контроле простора, које би овакве деградирајуће факторе спречиле.

Смернице за очување гљива

У погледу могућности будућег развоја заштићеног природног добра и коришћења гљива као природног ресурса, потребно је:

- очување и унапређење шумских комплекса на десној обали језера;
- очување минимално 5 зрелих стабала по хектару до њихове позне доби, ван доба и правила опходње дрвне масе;
- остављање палих и трулих стабала, грана, пањева и друге лежевине на подручју у што већој мери;
- подстицање истраживања диверзитета гљива заштићеног подручја, која треба спроводити у јесењем периоду када велики број врста гљива плодоноси;
- подстицање контролисаног и едукативног сакупљања јестивих и лековитих гљива, са минималним утицајем на њихова станишта;
- избегавање свих активности које као последицу имају сабијање земљишта, као и садњу алохтоне вегетације, употребу хемијских средстава при сузбијању штеточина и слободно депоновање отпада на заштићеном подручју;

Смернице за унапређење фонда дивљачи

Мере заштите и очувања подразумевају:

- Очување компактних шумских комплекса и коридора миграција и дисперзија значајних врста сисара.
- Ловне активности и друге редовне мере корисника усмерене ка узгоју, заштити и коришћењу дивљачи треба реализовати према прихваћеним планским документима (ловне основе).
- Мониторинг значајних компоненти фауне сисара, посебно врста под строгом заштитом и врста од посебног економског и друштвеног значаја (ловне врсте).
- Управљање популацијама врста од посебног конзервационог и/или економског значаја треба да буде организовано као интегрално, уз интензивну сарадњу корисника.

Смернице за унапређење рибљег фонда

Заштита и одрживо коришћење рибљег фонда на подручју Заштићеног станишта „Бела река – Рипањ” треба да се спроводи:

- поштовањем свих законских одредби које се односе на заштиту природе и животне средине, а посебно на заштиту воде, фауне риба и осталих акватичних организама као ресурса и природног богатства;

- доследном применом смерница наведених у Студији заштите подручја и Програму управљања рибарским подручјем;
- идентификовањем потенцијалних тачкастих извора загађења (прехрана рибе за риболов, комунални отпад посетилаца), као и предузимањем мера и активности очувања диверзитета акватичних екосистема (водотока и акумулације) и заштите од свих видова загађења, очувања квалитета воде и заштите од деградације станишта;
- предузимањем мера заштите и очувања станишта и унапређења популација аутохтоних врста риба (нпр. постављање решетке на улазу у цевовод у циљу спречавања проласка рибе при испуштању воде из акумулације);
- обављањем порибљавања млађи аутохтоних врста произведених у организацијама регистрованим за гајење матица риба, рибље млађи и оплођене икре, и избегавањем порибљавања оплођеном икром или ларвама јер је успех таквог порибљавања минималан;
- адекватним реаговањем у ситуацијама неповољним за фауну риба (нпр. транслокација риба са сувог приобаља или из корита у случају испуштања воде из акумулације);
- адекватним реаговањем у ситуацијама неповољним за фауну риба (нпр. током акцидентних тровања водотока, у случајевима недовољне количине кисеоника у води што може проузроковати помор риба, услед обрастања водене површине макрофитском вегетацијом и сл.);
- предузимањем мера и активности заштите укупног диверзитета фауне риба (забрана сваког даљег уношења страних/алохтоних врста риба уз појачан њихов излов, забрана непланског и неадекватног порибљавања, јачање рибочуварске службе итд.);
- утврђивањем обавеза, радњи и активности свих релевантних субјеката, посебно кроз рад на едукацији становништва и на промоцији заштите и одрживог коришћења фауне риба и очувања акватичних (речног и језерског) екосистема;
- обезбеђивањем новчаних средстава за потребе порибљавања, функционисања рибочуварске службе, унапређења риболовне воде, измуљивања акумулације, итд.

У циљу очувања биодиверзитета и природних вредности подручја, неопходна је контрола од стране управљача заштићеног подручја, који је уједно и корисник рибарског подручја, њихове чуварске и рибочуварске службе. Контрола примарно треба да је усмерена на обезбеђивање протицаја воде у кориту водотока, чишћење и одржавање бране, акумулације и приобаља, обогаћивање језерске воде кисеоником током хладних зимских дана када је водено огледало прекривено дебелим слојем леда, одржавање комуналне хигијене и омогућавање приступа свим посетиоцима (камперима, рекреативним риболовцима), итд.

Мере заштите и одрживог коришћења рибљег фонда, као што су појачан рибочуварски надзор, придржавање режима риболова, порибљавања, привремене забране риболова након порибљавања, ловостај у периоду мреста и минималне ловне мере, ограничење дневног улова, риболовне квоте и друго, треба да буду дефинисани планским документом – Програмом управљања рибарским подручјем, чијих смерница је неопходно да се придржава корисник рибарског подручја, односно управљач заштићеног подручја.

Смернице за унапређење подручја Беле реке

Теренским истраживањем и детаљном анализом на подручју Беле реке, уочене су и дефинисане остале деградирајуће компоненте, на које је са аспекта одрживости и очувања неопходно деловати у што скоријем временском периоду. На подручју су забележени следећи извори загађења:

- велике количине отпада у језеру и околини;
- испуштање околних отпадних и фекалних вода у реку;
- пешачке стазе које нису уређене;
- нелегално пецање;
- установљено паљење ватре.

Посматрано кроз заштиту и унапређење затеченог стања, тј. фактора деградације на подручју Беле реке, неопходно је све мере и активности преусмерити на:

- уређење пешачких стаза према одрживом начину, тј. на начин да се уклопе и прилагоде природној средини подручја и не створе деградирајуће ефекте по средину. Један од предлога за уређење пешачких стаза су природне стазе са груписаним аутохтоним биљкама које ће додатно допринети животној средини, али и створити један здрав, одржив, зелени и визуелно организовани пејзаж;
- постављање одређених табли о обавештењу забране паљења ватре;
- строгу контролу рекреативног риболова;
- постављање канти за прикупљање потенцијално насталог отпада на простору Беле реке и њихово контролисано пражњење;
- предузимање мера превенција или отклањања последица угрожавања и штете по животну средину.

6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊА ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу и унапређењу природних и створених вредности заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“ су:

Чување и надзор заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“

Основни и трајни задатак управљача је чување заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“ и спровођење прописаних режима заштите утврђених актом о заштити, односно предузимање мера и извршење послова на обезбеђењу унутрашњег реда (чување, контрола посетилаца и корисника и пружање помоћи, савета и услуга, одржавање чистоће и уредности и др.) и обележавању заштићеног подручја. За обављање ових послова управљач је организовао чуварску службу у складу са Правилником о унутрашњем реду и чуварској служби. Такође за чуварску службу, поред сталне едукације и обуке, спроводиће се и мере опремања (униформе, службена возила, ручна опрема и средства за рад и др.) у циљу ефикасног спровођења мера заштите, развоја, одрживог коришћења и презентације заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“.

Обележавање и одржавање граница

„Удружење за заштиту животне средине река и језера Бела река“ као управљач у обављању активности и задатака заштите и развоја заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“ дужно је, између осталог, да обележи заштићено подручје на којем је утврђен режим заштите III степена, што је и урађено по доношењу Одлуке о проглашењу заштићеног подручја, а у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС“, број 30/1992). У будућности управљач је дужан да по потреби обнавља границе и мења оштећене ознаке.

Израда неопходне планске и друге документације

Управљач има обавезу доношења Плана управљања за период од 10 година, Извештаја о остваривању плана управљања, Годишњег програма управљања и Извештаја о остваривању годишњег програма управљања. Сагласност на ова акта даје Град Београд- Секретаријат за заштиту животне средине и обавеза доношења регулисана је Законом о заштити природе и Одлуком о проглашењу Заштићеног станишта “Бела река - Рипањ”.

Уређење и одржавање заштићеног станишта “Бела река - Рипањ”

За уређење и одржавање заштићеног станишта “Бела река - Рипањ”, управљач ће у оквиру годишњих програма планирати активности на пословима одржавања површина и чистоће, као и постављање мобилијара.

Уређење заштићеног станишта “Бела река - Рипањ” вршиће се у складу са одредбама Одлуке о проглашењу заштићеног станишта “Бела река - Рипањ”, просторно-планске и урбанистичке документације.

Заштита флоре и фауне

Заштита флоре и фауне је један од приоритетних задатака управљача, која ће се планирати годишњим програмима управљања. Посебан акценат биће на снимању постојећег стања флоре и фауне, првенствено строго заштићених и заштићених врста (у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива), континуираном праћењу и унапређењу.

Пројекти ће се спроводити у сарадњи са релевантним научним институцијама (Завод за заштиту природе Србије, Министарство заштите животне средине, Шумарски факултет, Биолошки факултет и др.) са обавезом достављања извештаја о активностима и резултатима пројекта Заводу за заштиту природе Србије.

У циљу очувања и унапређења посебних природних вредности подручја спроводиће се конкретне мере којима ће се заштитити врсте које су угрожене и заштићене на основу Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр.5/10, 47/11, 32/16 и 98/16).

7. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

Заштићено станиште „Бела река – Рипањ“ по много чему је специфично. Градска и приградска подручја се стално мењају и развијају под утицајем привреде (индустрије, пољопривреде, туризма), изградње путне и стамбене инфраструктуре, прилива становништва и слично, што проузрокује велики притисак на природне ресурсе чије вредности су вишеструке: ресурс је за привредне активности, локације су за едукацију о природи, и на основу тога за разумевање садашњих појава и процеса у геосистемима и животној средини, локације су изузетних естетских вредности, локација је повољна за развој туризма и рекреацију становника градова, локације су од важности за културни, духовни и друштвени живот градског становништва.

Научно – истраживачка функција – природно добро треба да буде полигон комплексних научних истраживања са циљем валоризације и мониторинга природних вредности. На основу резултата би се пројектовали програми заштите и развоја простора.

Образовно – васпитна функција – заснива се на подизању свести становништва о потреби заштите природних вредности и потенцијала подручја. Посебно би требало искористити положај природног добра у близини вишемилионског града као потенцијални полигон за изучавање биодиверзитета, геодиверзитета и предеоног диверзитета Београда. Разноврстан садржај омогућава да се различите старосне категорије упознају са природним вредностима карактеристичним за Београд.

Приоритетни задаци научно-истраживачког и образовног рада у заштићеном станишту „Бела река - Рипањ“ су:

- дефинисање метода и начина спровођења мониторинга биодиверзитета;
- истраживање утицаја климе на биодиверзитет подручја Заштићено станиште „Бела река - Рипањ“;
- очување и унапређење стања шумских екосистема (укључити анализу стања и израду програма газдовања шумама, праћење процеса сушења шума, праћење здравственог стања шума, дефинисање фактора угрожавања и изналагање мера за њихово елиминисање или ублажавање, дефинисање превентивних и других противпожарних мера и др.);
- развој стратешке сарадње са научно-истраживачким и стручним установама;
- обезбеђење подршке (финансијске, логистичке) научном сектору за истраживачке програме на подручју заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“;
- развој стратешке сарадње са образовним установама (школе и универзитети);
- едукација локалног становништва у области заштите природних и створених вредности заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“;
- подизање нивоа свести локалне заједнице у циљу очувања биодиверзитета заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“;
- едукација локалног становништва у области туризма;
- едукација свих популација корисника заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“ у области спровођења прописаног режима заштите;
- едукација локалног становништва у области одрживог управљања отпадом.

8. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

Одлуком о проглашењу заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“ дефинисан је режим заштите III степена којим је регулисан начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног подручја.

На подручју заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“, планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу су:

- контрола и обнављање граница заштићеног подручја;
- постављање и обнављање информативних табли, у циљу презентације подручја;
- вођење евиденције о коришћењу природних ресурса (земљиште, шума и сл.);
- неговање и унапређење уредности, чистоће, амбијенталне разноврсности и лепоте предеоног лика и високог квалитета чинилаца животне средине;
- праћење стања (мониторинг), очување и увећање разноврсности аутохтоног живог света, посебно ретких и у другом погледу значајних биљних и животињских врста, њихових популација и станишта;
- идентификација подручја на којима је потребно спровести ревитализацију природних станишта и израда планова за те активности;
- одрживи развој шумарства кроз примену мера у газдовању шумама којима се осигурава умерено повећање површина под шумским екосистемима и побољшање њихове структуре и здравственог стања, посебно у погледу заступљености виших узгојних типова и већих дебљинских разреда, количине и квалитета дрвне масе, разноврсности и аутохтоности флористичко-дендролошког састава;
- ограничено коришћење гљива, биљних и животињских врста чије су сакупљање и промет под контролом;
- изградња, инфраструктурно опремање и уређење простора за потребе рекреације и туризма, образовног и научног рада (редовно одржавање пешачких стаза и трим стаза, постављање мобилијара и др.);
- одрживо коришћење вода и водних објеката;
- рекултивација и санација деградираног земљишта;
- рационално и контролисано коришћење природних и створених ресурса;
- научно истраживачки и образовни рад ;
- едукација о значају и потреби заштите природне и животне средине;
- развој сарадње са локалним становништвом;
- популаризација заштите природе и животне средине.

За све активности и радове у заштићеном подручју неопходно је прибављање решења о условима заштите природе, у складу са чл. 9. и 57. Закона о заштити природе.

9. ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА У ЗАШТИЋЕНОМ СТАНИШТУ „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

Подручје језера Бела река са околином проглашава се заштићеним подручјем као Заштићено станиште „Бела река – Рипањ“ и сврстава се у III категорију као заштићено подручје локалног значаја.

Станиште „Бела река – Рипањ“ проглашава се заштићеним подручјем као природно станиште значајно за очување популације инсеката од којих се, према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016), издвајају три строго заштићене дивље врсте тврдокрилаца, и то, јеленак (*Lucanus cervus*), букова стрижибуба (*Morimus funereus*) и Настасов трчуљак (*Carabus ulrichii nastasi*), као и једна строго заштићена врста лептира - велики купусар (*Pieris brassicae*). Јеленак и букова стрижибуба, поред националног, имају и међународни значај, пошто се јеленак налази на Анексу II Директиве о стаништима (Council Directive 92/43/EEC), као и на Анексу III Бернске конвенције, док је букова стрижибуба на Анексима II и IV Директиве о стаништима и на Анексу II Бернске конвенције.

Ово подручје је један од центара популације јеленка, због чега је очување станишта „Бела река – Рипањ“ од великог значаја ради очувања природних услова и погодности локалитета на којима се настањује ова популација.

У складу са чланом 35. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/2018-др.закон и 71/2021) у **режиму III степена заштите** могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора уз потребну инфраструктурну и другу изградњу.

Осим мера забрана које су дефинисане чланом 35. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/2018-др. закон и 71/2021) и Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС”, бр. 31/2012), одређују се и следеће додатне мере заштите како би се избегло угрожавање темељних вредности заштићеног подручја.

У режиму заштите III степена **забрањује се:**

- исушивање и засипање корита Беле реке;
- чиста сеча шума, осим у случају ако је састојина нападнута фитопатолошким и/или ентомолошким обољењима;
- непланска градња шумских путева са меком подлогом, без одговарајућих евакуационих органа за падавинске воде (риголе и путни пропусти);
- уклањање крајречне вегетације, одлагање лисне масе, грањевине, остатака стабала и другог материјала у речна корита;
- постављање (укуцавање) табли и других обавештења на стаблима;
- остављање шумског отпада, насталог при санитарној сечи;

- ложење ватре, осим на местима која су за то предвиђена;
- спаљивање отпада и образовање депонија отпада;
- брање, ломљење, кидање и ископавање биљних врста у природним састојинама;
- коришћење и уништавање строго заштићених врста биљака, животиња и гљива и предузимање активности којима би се могла угрозити њихова станишта;
- сакупљање заштићених врста изван прописаног периода и коришћење техничких средстава која могу оштетити или уништити примерке заштићених врста, односно њихова станишта;
- изградња малих хидроелектрана, ветроелектрана и електрана на био-гас;
- руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађење земљишта и воде;
- образовање објеката за управљање отпадом, привремено или трајно одлагање свих врста опасних материја, као и успостављање транспортне руте опасног отпада;
- изградња асфалтних база;
- изградња соларних електрана;
- пренамена шумског земљишта;
- изградња викендица, насеља и ширење грађевинског подручја;
- изградња привредних, индустријских и енергетских објеката;
- извођење примењених геолошких истраживања у циљу утврђивања резерви за комерцијалну експлоатацију минералних сировина, подземне воде и геотермалних ресурса;
- експлоатација, припрема и прерада минералних сировина и геотермалних ресурса;
- све радње и активности којима се угрожава фауна риба и ремети њихов мрест, раст, исхрана и кретање;
- привредни риболов;
- рекреативни риболов у периоду ловостаја на шарана од 1. априла до 31. маја; штуку од 1. фебруара до 31. марта; деверику од 15. априла до 31. маја; клена од 15. априла до 31. маја; смуђа од 1. марта до 30. априла и сома од 1. маја до 15. јуна;
- вожња чамцима;
- самоиницијативно уређење пешачких стаза;
- купање у акумулацији;
- кретање моторних возила по брани.

У режиму заштите III степена **ограничава се:**

- спровођење антиерозионих мера у циљу заштите од поплава;
- спровођење редовних активности на одржавању бране и акумулације;
- регулација водотока и водених тела на радове који се спроводе у циљу побољшања водног режима;

- радови на одржавању и ревитализацији аутохтоних станишта;
- уклањање инвазивних и алохтоних врста;
- извођење хитних и неопходних санационих шумских радова након акцидентних ситуација приликом ветролома, ветроизвала, пожара, каламитета инсеката и слично, уз обавезу обавештавања Завода о локацијама на којима је причињена штета, последицама и предузетим мерама;
- примена одговарајућих биолошких мера борбе против фитопатолошких и ентомолошких обољења шума;
- конверзија шумских површина, тј. превођење алохтоних шумских површина у аутохтоне, као и превођење изданаčkih у високе шуме;
- редовно сузбијање инвазивних врста на местима где њихова експанзија угрожава подмладак аутохтоне вегетације;
- заштита обале водотокова од флувијалне и површинске ерозије применом техничких, биотехничких и биолошких мера;
- чишћење корита водотокова од вегетације и наноса у циљу очувања пропусне моћи, а по потреби и продубљивање корита;
- изградња подземних инфраструктурних водова;
- спровођење одговарајућих мера противпожарне заштите;
- изградња туристичке инфраструктуре на мање, привремене објекте за потребе очувања, унапређења и презентације природног добра;
- туризам на одрживи облик мањег обима који за циљ има промоцију и презентацију природних вредности;
- изградња, реконструкција и одржавање постојећих објеката комуналне инфраструктуре;
- примена хемијских средстава у газдовању шумама;
- лов аутохтоних врста риба искључиво по принципу „улови па пусти“, ловне активности на мере управљања и заштиту популација ловостајем заштићених врста и трајно заштићених врста дивљачи и њихових станишта, у складу са прихваћеним планским документима (ловним основама), као и други радови који могу имати негативан утицај на вредности природног добра;
- уређење шетачких стаза;
- уређење пећарошких места;
- паљење ватре на обележеним и обезбеђеним локацијама;
- утврђивање земљаних бедема на „стајалиштима“ око акумулације;
- изградња руковата за безбедније кретање посетилаца.

10. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

Полазећи од значаја који има Заштићено станиште „Бела река - Рипањ“ и планираних мера и активности у поступку спровођења заштите, коришћења и одрживог развоја заштићеног станишта, управљач овим Планом управљања у средњорочном периоду, планира читав низ активности на промоцији природних и предеоних вредности заштићеног станишта. Све програмске активности су конципиране тако да врше позитиван утицај о значају заштићеног станишта, да дају конкретне информације, да се популаришу његове природне и вредности.

Презентација и популаризација ће се остваривати кроз следеће активности:

- израда и одржавање интернет презентације;
- израду публикације која ће бити доступна локалној самоуправи, корисницима и посетиоцима заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“;
- израду прикладних тематских флајера и лифлета који ће бити доступни корисницима и посетиоцима заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“;
- организовање и учешће у различитим акцијама посвећеним обележавању Светског дана вода, Светског дана шума, Светског дана заштите биодиверзитета, Светског дана заштите животне средине, Европске недеље шума, Светског дана туризма и др.;
- одржавање радионица са циљем представљања планираних активности од стране управљача;
- обезбеђење учешћа јавности у доношењу планских докумената везаних за заштиту и одрживи развој заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“;
- обезбеђење доступности аката које доноси управљач, као што су Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“, Одлука о накнадама за коришћење природних вредности и услуга заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“ и др.
- организовање презентације о значају заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“ за ученике основних и средњих школа као и за студенте;
- снимање и приказивање пропагандних филмова о вредностима заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“ у сарадњи са локалним становништвом, локалном самоуправом и локалним, регионалним и националним ТВ медијима и др.
- промоција вредности кроз учешће у пројектима са невладиним организацијама;

11. ДОКУМЕНТА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ

Законом о заштити природе детаљно су дефинисане обавезе управљача по питању документације која се односи на заштићено подручје. То су пре свега:

- План управљања заштићеним подручјем (као плански документ који се доноси на десет година);
- Извештај о остваривању плана управљања заштићеним подручјем;
- Годишњи програм управљања заштићеним подручјем којим се реализује план управљања за одређену годину;
- Извештај о остваривању годишњег програма управљања заштићеним подручјем;
- Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби за заштићено подручје;
- Правилник о накнадама за коришћење природних вредности и услуга заштићеног подручја.

Студијска, програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на:

1. **Заштити посебних природних вредности:** израда програма и пројеката заштите природних вредности заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“;
2. **Мониторингу флоре и фауне:** израда програма којим ће се разрадити систем праћења стања, прикупљање и обрада података о флори и фауни на подручју заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“;
3. **Презентацији заштићеног станишта „Бела река - Рипањ“:** сарадња са локалним становништвом и другим корисницима кроз израду разних програма и пројеката презентације и популаризације заштићеног подручја.

12. САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА ПРОСТОРА НА ПОДРУЧЈУ ЗАШТИЋЕНОГ СТАНИШТА „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

Основа управљања, у заједничком интересу свих корисника, јесте изградња дијалога са широким кругом заинтересованих учесника. То значи да ће „Удружење за заштиту животне средине река и језера Бела река“, као управљач, настојати да оствари сарадњу са заинтересованим странама за простор заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“, локалном самоуправом (општинском и градском), стручним институцијама и другим корисницима простора заштићеног станишта, и то ће бити приоритет у наредном планском периоду. Успешна заштита и очување заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“, не може се замислити без активног рада управљача и сагледавања адекватних могућности мудрог и одрживог коришћења природних ресурса усмерених ка интересима самог природног добра али и локалне заједнице.

Сагледавајући функције које станиште има, локална самоуправа треба да подржава акције које имају за циљ развијање свести грађана о вредностима овог заштићеног подручја и опште еколошке културе.

Унапређење заштићеног подручја подразумева успостављање даље сарадње са надлежним и заинтересованим институцијама:

- Град Београд;
- Општина Вождовац и друге градске општине;
- Надлежна Министарства;
- Програмска сарадња са другим стручним установама у земљи и иностранству;
- Програмска сарадња са другим управљачима у Србији;
- Сарадња са локалним становништвом и другим заинтересованим субјектима;

Заинтересоване стране које су непосредно надлежне или су корисници подручја:

- Град Београд – Градска управа града Београда - Секретаријат за заштиту животне средине града Београд;
- Општина Вождовац;
- Јавно предузеће „Србијашуме“ (Шумско газдинство „Београд“, Шумска управа „Липовица“, ГЈ „Кошутњачке шуме”);
- ЈВП „Србијаводе“ са п.о. – Београд, ВПЦ „Сава” – Нови Београд;
- Јавно водопривредно предузеће „Београдводе”;
- Локално становништво (Рипањ и остала подавалска села);
- Две основне школе у Рипњу: „Војвода Путник” и „Вук Караџић”;
- Удружење за заштиту река и језера „Бела река”;
- Ловачко удружење „Авала”;

13. ДИНАМИКА И СУБЈЕКТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ СТАНИШТЕМ „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

„Удружење за заштиту животне средине река и језера Бела река“, управљач заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“, доноси План управљања заштићеним стаништем, за период 2025 -2034. година који је конципиран према захтевима које треба остварити сагласно Одлуци о проглашењу заштићеног станишта.

План управљања заштићеним стаништем „Бела река - Рипањ“ за период 2025 - 2034. године остварује се кроз Годишње програме управљања којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, материјално-финансијски и организациони услови њиховог извршења.

ПРАВА И ОБАВЕЗЕ УПРАВЉАЧА

- чува заштићено подручје и спроводи прописане режиме заштите;
- унапређује и промовише заштићено подручје и обезбеђује услове за развој едукативно- образовних и научно-истраживачких, информативно-пропагандних и других активности, које треба да допринесу афирмацији заштићеног природног добра;
- обележава заштићено подручје, границе и режиме заштите у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС”, бр. 30/1992, 24/1994 и 17/1996);
- доноси план (средњорочни/десетогодишњи) управљања заштићеним подручјем, а на основу њега и годишње програме управљања заштићеним подручјем;
- кроз план усаглашава активности других корисника;
- надлежном органу доставља Извештај о остваривању годишњег програма управљања за претходну годину и Годишњи програм за наредну годину, као и извештај о остваривању Плана управљања;
- доноси Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби;
- доноси акт којим се утврђује висина, начин обрачуна и плаћања накнаде за коришћење заштићеног подручја;
- осигурава несметано одвијање природних процеса и одрживог коришћења заштићеног подручја;
- даје сагласност за обављање научних истраживања, извођење истражних радова, снимање филмова, постављање привремених објеката на површинама у заштићеном подручју и даје друга одобрења у складу са Законом о заштити природе и Правилником о унутрашњем реду и чуварској служби;
- обезбеђује надзор над спровођењем услова и мера заштите природе;
- издаје дозволе за посеђивање заштићеног подручја у циљу образовања;
- прати кретање и активности посетилаца и обезбеђује обучене водиче за туристичке посете;
- стара се о заштићеним врстама на заштићеном подручју, планирањем и спровођењем мера и активности на управљању популацијама, у оквиру планова и програма управљања;

- формира базу података у функцији управљања, коришћења и мониторинга стања у заштићеном подручју, тј. води евиденције о природним вредностима и о томе доставља податке Заводу за заштиту природе Србије;
- води евиденцију о људским активностима, делатностима и процесима који представљају фактор угрожавања и оштећења заштићеног подручја и о томе доставља податке Заводу и органу надлежном за послове заштите животне средине локалне самоуправе;
- води евиденцију о непокретностима са подацима од значаја за управљање заштићеним подручјем;
- у сарадњи са Републичком инспекцијом и органима безбедности спречава све активности и делатности које су у супротности са актом о заштити и представљају фактор угрожавања и девастације заштићеног подручја;
- обезбеђује финансијска средства из буџета и из накнада за коришћење заштићеног природног добра, као и других извора утврђених законом;
- доноси акт о накнади за коришћење заштићеног подручја;
- врши и друге послове утврђене Законом о заштити природе и актом о заштити.

Планиране задатке можемо груписати у 3 групе и то:

- 1. Трајни задаци:** чување, обезбеђење унутрашњег реда у заштићеном станишту „Бела река – Рипањ“, обележавање, одржавање и уређење, мониторинг природних вредности, научно-истраживачки и образовни рад, промоција и презентација темљних вредности заштићеног станишта.
- 2. Хитни задаци:** израда планских и управљачких докумената, даље опремање и едукација чуварске Службе, успостављања еколошке мреже и мониторинга и др.
- 3. Приоритетни задаци:** идентификација граница на терену, радови на бази података, уређење локалитета за посетиоце, успостављање сарадње са локалним становништвом, локалном самоуправом, планинарским друштвима и другим корисницима заштићеног станишта, спровођење образовно-промотивних активности, организовање предавања за различите интересне и узрастне групе, промовисање путем медија уз истицање постигнутих резултата у заштити и истраживању природних вредности заштићеног станишта, али и на проблемима који прате заштиту.

14. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕДПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ СТАНИШТЕМ „БЕЛА РЕКА - РИПАЊ“

План управљања заштићеним стаништем „Бела река – Рипањ“ израђује се за период од десет година, тако да је изузетно тешко у овом тренутку предвидети трошкове неопходне за извршење поверних послова управљања, као и пројекцију радова које треба урадити сходно планираним циљевима уз процену потребних финансијских средстава, а полазећи од садашњих јединичних трошкова.

У складу са чл. 69. и 70. Закона о заштити природе средства за заштиту и развој заштићеног подручја обезбеђују се из:

1. средстава буџета Републике Србије, односно јединице локалне самоуправе, првенствено за финансирање радова и других трошкова,
2. накнада за коришћење заштићеног подручја, које управљач може прописати и наплатити,
3. прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем,
4. средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе,
5. донација, поклона и помоћи и других извора у складу са законом.

Управљач је дужан да средства остварена наплатом накнаде води на посебном рачуну и користи за заштиту, развој и унапређење заштићеног подручја, односно за спровођење плана и програма управљања.

План управљања заштићеним стаништем „Бела река - Рипањ“ спроводиће се годишњим програмима који ће садржати послове и задатке који се непосредно спроводе у текућој години, динамику извршења програмираних радова, послова и задатака, као и неопходна финансијска средства потребна за реализацију Годишњег програма управљања. На Годишњи програм управљања заштићеним стаништем „Бела река – Рипањ“ сагласност даје надлежни орган јединице локалне самоуправе.

План управљања израдио:

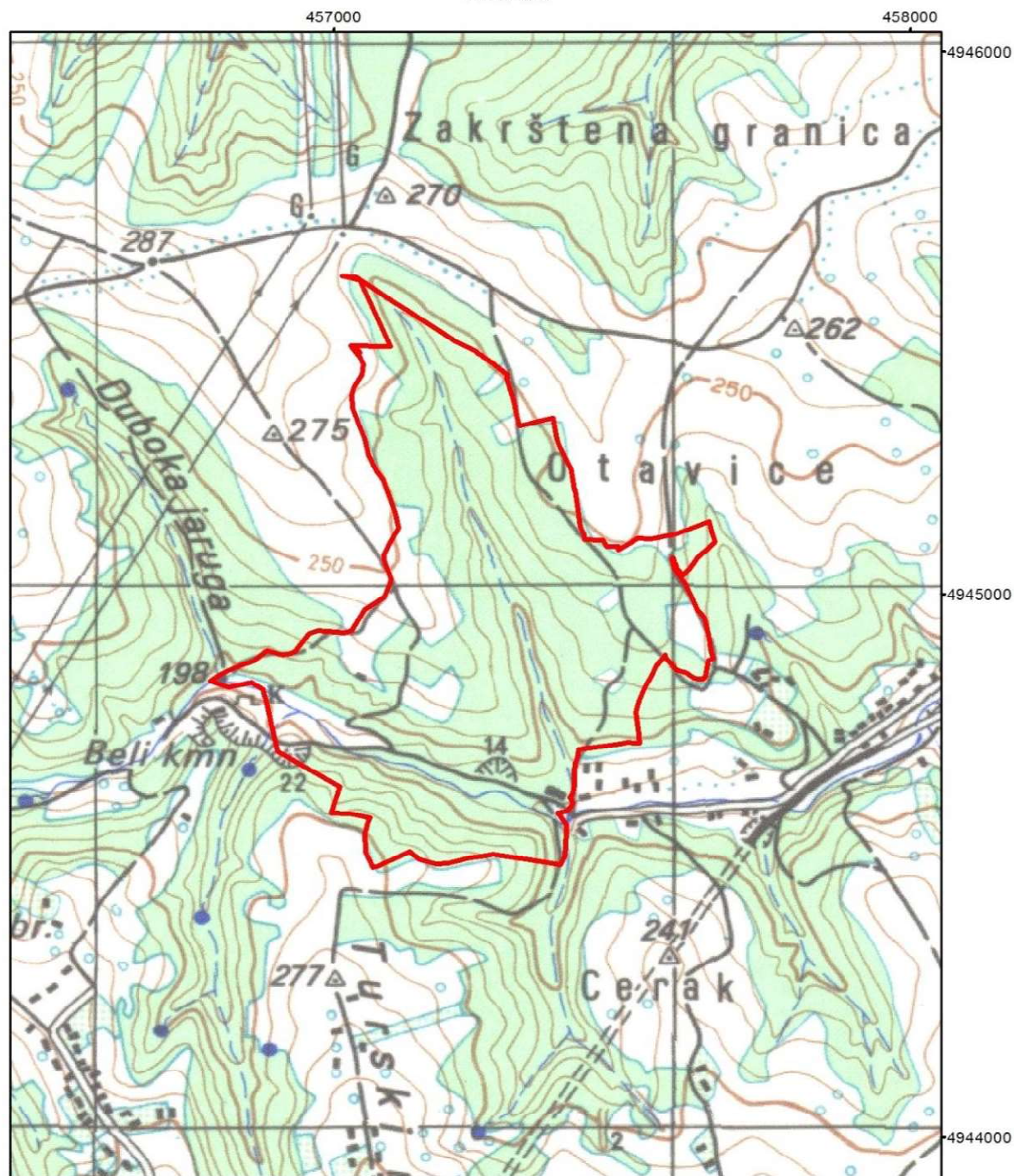
Бранко Суботић дипл.инж. шумарства

„Удружење за заштиту животне средине река, језера и шума Бела река“

Председник: Милан Рајковић мастер инж. шумарства

15. ПРИЛОЗИ

КАРТОГРАФСКИ ПРИЛОГ ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА СА РЕЖИМИМА

Легенда:

- Граница Заштићеног станишта "Бела река - Рипањ"
- Режим заштите III степена

Прилог 1. Евидентиране врсте гљива током теренских истраживања Завода за заштиту природе Србије на заштићеном подручју Заштићено станиште „Бела река – Рипањ“

Научни назив врсте	Народни назив врсте	Статус заштите
Фамилија Amanitaceae		
<i>Amanita pantherina</i> (DC.) Krombh.	пантеровка	
Фамилија Physalaciaceae		
<i>Armillaria gallica</i> Marxm. & Romagn.	задебљана медањача	
<i>Armillaria mellea</i> (Vahl) P. Kumm.	права медањача	
Фамилија Auriculariaceae		
<i>Auricularia auricula-judae</i> (Bull.) Quéf.	јудино уво, шумско уво	
<i>Auricularia mesenterica</i> (Dicks.) Pers.	длакаво уво	
Фамилија Agaricaceae		
<i>Coprinellus flocculosus</i> (DC.) Vilgalys, Hopple & Jacq. Johnson		
<i>Coprinellus xanthothrix</i> (Romagn.) Vilgalys, Hopple & Jacq. Johnson	жутосива гнојиштарка	
<i>Coprinellus micaceus</i> (Bull.) Vilgalys, Hopple & Jacq. Johnson	светлуцава гнојиштарка	
<i>Coprinopsis atramentaria</i> (Bull.) Redhead, Vilgalys & Moncalvo	јајаста гнојиштарка	
<i>Cyathus striatus</i> Willd.	пругаста кошарица, птичије гнездо	
<i>Lepiota cristata</i> (Bolton) P. Kumm.	смрдљива сунчаница	
<i>Macrolepiota procera</i> (Scop.) Singer	сунчаница	
Фамилија Cortinariaceae		
<i>Galerina marginata</i> (Batsch) Kühner	ребраста патуљница, мала смрт	
Фамилија Hygrophoraceae		
<i>Hygrophorus eburneus</i> (Bull.) Fr.	црвенкаста пужевица	
Фамилија Physalaciaceae		
<i>Hymenopellis radicata</i> (Rehman) R.H. Petersen	витка коренка	
Фамилија Strophariaceae		
<i>Hypholoma fasciculare</i> (Huds.) P. Kumm.	сумпораста пањевчица	
Фамилија Tricholomataceae		
<i>Infundibulicybe gibba</i> (Pers.) Harmaja	мала мартинчица	
<i>Paralepista flaccida</i> (Sowerby) Vizzini	жута улегница	
<i>Pseudoclitocybe cyathiformis</i> (Bull.) Singer	пехараста грлашица, лажна улегница	
Фамилија Inocybaceae		
<i>Inocybe geophylla</i> P. Kumm.	земљаста влакнатица	
Фамилија Hydnangiaceae		
<i>Laccaria laccata</i> (Scop.) Cooke	црвенкаста гљивица	
Фамилија Russulaceae		
<i>Lactarius rufus</i> Fr.	цигласта млечница	
<i>Russula cyanoxantha</i> (Schaeff.) Fr.	зелено-љубичаста зека	ЗВ; II ПЦЛ

Научни назив врсте	Народни назив врсте	Статус заштите
<i>Russula foetens</i> Pers.	смрдача	
<i>Russula virescens</i> (Schaeff.) Fr.	голубача	ЗВ; П ПЦЛ
Фамилија Tricholomataceae		
<i>Lepista nuda</i> (Bull.) Cooke	модра котурница, модрикача	
Фамилија Lycoperdaceae		
<i>Lycoperdon perlatum</i> Pers.	тикваста пухара	
Фамилија Mycenaceae		
<i>Mycena inclinata</i> (Fr.) Quél.	косоглава шлемовка	
<i>Mycena haematopus</i> (Pers.) P. Kumm.	крвоточна шлемовка	
Фамилија Boletaceae		
<i>Neoboletus erythropus</i> (Pers.) C. Hahn	глатконоги вргањ, зелењача	
<i>Xerocomellus chrysenteron</i> (Bull.) Šutara	златни баршуновац, златача	
Фамилија Pluteaceae		
<i>Pluteus cervinus</i> (Schaeff.) P. Kumm.	јеленска кровњача	
Фамилија Sarcoscyphaceae		
<i>Sarcoscypha coccinea</i> (Jacq.) Lambotte	пролећни пехарчић, бабино уво	
Фамилија Schizophyllaceae		
<i>Schizophyllum commune</i> Fr.	длакава дволисница	
Фамилија Sclerodermataceae		
<i>Scleroderma areolatum</i> Ehrenb.		
Фамилија Stereaceae		
<i>Stereum subtomentosum</i> Pouzar	зеленкаста поличница	
Фамилија Lyophyllaceae		
<i>Tephrocye rancida</i> (Fr.) Donk		
Фамилија Polyporaceae		
<i>Trametes versicolor</i> (L.) Lloyd	буранов реп	
<i>Trichaptum biforme</i> (Fr.) Ryvarden	љубичаста поличница	
Фамилија Tubariaceae		
<i>Tubaria furfuracea</i> (Pers.) Gillet	перутава труба	
Фамилија Xylariaceae		
<i>Xylaria hypoxylon</i> (L.) Grev.	рачвасти прстићи, рогата дрварица	

Легенда:

ЗВ – заштићена дивља врста према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 05/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016)

ДЦЛ – Друга прелиминарна Црвена листа гљива Србије (Лакушић ед., 2019)

Прилог 2. Евидентиране врсте биљака забележених током теренских истраживања Завода за заштиту природе Србије на заштићеном станишту „Бела река – Рипањ“

Фамилија	Врста	Народни назив
Aceraceae	<i>Acer campestre</i>	клен
Aceraceae	<i>Acer negundo</i>	негундовац
Aceraceae	<i>Acer platanoides</i>	млеч
Aceraceae	<i>Acer pseudoplatanus</i>	јавор
Aceraceae	<i>Acer tataricum</i>	жешља
Asteraceae	<i>Achillea millefolium</i>	хајдучка трава
Ranunculaceae	<i>Actaea spicata</i>	
Apiaceae	<i>Aegopodium podagraria</i>	седмолист
Rosaceae	<i>Agrimonia eupatoria</i>	петровац, рањеник
Poaceae	<i>Agrostis capillaris</i>	
Poaceae	<i>Agrostis stolonifera</i>	
Simarubiaceae	<i>Ailanthus altissima</i>	кисело дрво
Lamiaceae	<i>Ajuga genevensis</i>	
Lamiaceae	<i>Ajuga reptans</i>	
Brassicaceae	<i>Alliaria petiolata</i>	луковичњак
Liliaceae	<i>Allium ursinum</i>	сремун
Poaceae	<i>Alopecurus pratensis</i>	
Malvaceae	<i>Althaea officinalis</i>	бели слез
Amaranthaceae	<i>Amaranthus retroflexus</i>	
Asteraceae	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	амброзија
Fabaceae	<i>Amorpha fruticosa</i>	багремац
Ranunculaceae	<i>Anemone nemorosa</i>	
Ranunculaceae	<i>Anemone ranunculoides</i>	жута бреберина
Asteraceae	<i>Anthemis arvensis</i>	жабља трава
Brassicaceae	<i>Arabis hirsuta</i>	
Asteraceae	<i>Arctium lappa</i>	чичак
Rosaceae	<i>Arenaria agrimonoides</i>	
Aristolochiaceae	<i>Aristolochia clematitis</i>	вучја јабука
Asteraceae	<i>Artemisia vulgaris</i>	комоника
Araceae	<i>Arum maculatum</i>	козлац
Aristolochiaceae	<i>Asarum europaeum</i>	копитњак
Solanaceae	<i>Atropa bella-donna</i>	велебиље
Lamiaceae	<i>Ballota nigra</i>	модри тетрљан
Cruciferae	<i>Barbarea vulgaris</i>	дичак
Asteraceae	<i>Bellis perennis</i>	бела рада
Poaceae	<i>Bromus sterilis</i>	оштра власуља

Фамилија	Врста	Народни назив
Poaceae	<i>Calamagrostis epigejos</i>	белешина
Ranunculaceae	<i>Caltha palustris</i>	
Convolvulaceae	<i>Calystegia sepium</i>	дивљи ладолеж
Cruciferae	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	тарчужак, русомача
Cruciferae	<i>Cardamine bulbifera</i>	
Asteraceae	<i>Carduus acanthoides</i>	
Corylaceae	<i>Carpinus betulus</i>	обични граб
Papaveraceae	<i>Chelidonium majus</i>	росопас
Asteraceae	<i>Cichorium intybus</i>	водопија, цикорија
Onagraceae	<i>Circaea lutetiana</i>	
Asteraceae	<i>Cirsium arvense</i>	паламида
Ranunculaceae	<i>Clematis integrifolia</i>	
Ranunculaceae	<i>Clematis vitalba</i>	павит
Liliaceae	<i>Colchicum autumnale</i>	мразовац
Apiaceae	<i>Conium maculatum</i>	велика кукута
Convolvulaceae	<i>Convolvulus arvensis</i>	попонац
Cornaceae	<i>Cornus mas</i>	дрен
Cornaceae	<i>Cornus sanguinea</i>	свиб
Papaveraceae	<i>Corydalis cava</i>	
Papaveraceae	<i>Corydalis solida</i>	
Corylaceae	<i>Corylus avellana</i>	леска
Rosaceae	<i>Crataegus monogyna</i>	једносемени глог
Poaceae	<i>Dactylis glomerata</i>	јежевица
Solanaceae	<i>Datura stramonium</i>	татула
Apiaceae	<i>Daucus carota</i>	дивља шаргарепа
Boraginaceae	<i>Echium vulgare</i>	лисиџи реп
Equisetaceae	<i>Equisetum arvense</i>	пољски раставић
Asteraceae	<i>Erigeron annuus</i>	красолика
Asteraceae	<i>Erigeron canadensis</i>	репушњача
Geraniaceae	<i>Erodium cicutarium</i>	жива трава
Asteraceae	<i>Eupatorium cannabinum</i>	конопљика
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia amygdaloides</i>	
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia cyparissias</i>	царевац
Rosaceae	<i>Fragaria vesca</i>	
Oleaceae	<i>Fraxinus ornus</i>	јасен
Oleaceae	<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	
Amoryllidaceae	<i>Galanthus nivalis</i>	висибаба
Lamiaceae	<i>Galeopsis speciosa</i>	

Фамилија	Врста	Народни назив
Rubiaceae	<i>Galium aparine</i>	дивљи броћ, лепуша
Rubiaceae	<i>Galium mollugo</i>	крпигуза
Rubiaceae	<i>Galium odoratum</i>	
Rubiaceae	<i>Galium verum</i>	ивањско цвеће
Rosaceae	<i>Geum urbanum</i>	зечија стопа
Lamiaceae	<i>Glechoma hederacea</i>	добричица
Lamiaceae	<i>Glechoma hirsuta</i>	
Araliaceae	<i>Hedera helix</i>	бршљан
Ranunculaceae	<i>Helleborus odoratus</i>	кукурек
Apiaceae	<i>Heracleum sphondylium</i>	мечја шапа
Poaceae	<i>Holcus lanatus</i>	пауља
Cannabaceae	<i>Humulus lupulus</i>	хмељ
Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i>	кантарион
Asteraceae	<i>Lactuca muralis</i>	
Asteraceae	<i>Lactuca serriola</i>	шумска салата
Lamiaceae	<i>Lamium amplexicaule</i>	
Lamiaceae	<i>Lamium galeobdolon</i>	жута мртва коприва
Lamiaceae	<i>Lamium maculatum</i>	
Asteraceae	<i>Lapsana communis</i>	влашка салата
Scrophulariaceae	<i>Lathraea squamaria</i>	
Fabaceae	<i>Lathyrus venetus</i>	
Lamiaceae	<i>Leonurus cardiaca</i>	срдачица
Brassicaceae	<i>Lepidium campestre</i>	
Cruciferae	<i>Lepidium draba</i>	граница
Asteraceae	<i>Leucanthemum vulgare</i>	волујско око
Oleaceae	<i>Ligustrum vulgare</i>	калина
Liliaceae	<i>Lilium martagon</i>	љиљан
Scrophulariaceae	<i>Linaria vulgaris</i>	ланилист
Boraginaceae	<i>Lithospermum purpureocaeruleum</i>	
Poaceae	<i>Lolium perenne</i>	енглеска трава
Caprifoliaceae	<i>Lonicera caprifolium</i>	
Fabaceae	<i>Lotus corniculatus</i>	звездан
Caryophyllaceae	<i>Lychnis coronaria</i>	
Caryophyllaceae	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	
Solanaceae	<i>Lycium barbarum</i>	
Lamiaceae	<i>Lycopus europaeus</i>	гагамија
Primulaceae	<i>Lysimachia nummularia</i>	трава од метиља
Primulaceae	<i>Lysimachia punctata</i>	противак

Фамилија	Врста	Народни назив
Primulaceae	<i>Lysimachia vulgaris</i>	трава од метиља
Lythraceae	<i>Lythrum salicaria</i>	велика врбичица
Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i>	црни слез
Asteraceae	<i>Matricaria chamomilla</i>	камилица
Fabaceae	<i>Medicago falcata</i>	
Fabaceae	<i>Medicago lupulina</i>	дуњица, дивља вија
Fabaceae	<i>Medicago sativa</i>	луцерка
Scrophulariaceae	<i>Melampyrum arvense</i>	уродица
Fabaceae	<i>Melilotus albus</i>	бели кокотац
Fabaceae	<i>Melilotus officinalis</i>	кокотац, кудика
Lamiaceae	<i>Mentha pulegium</i>	
Euphorbiaceae	<i>Mercurialis perennis</i>	
Caryophyllaceae	<i>Moehringia trinervia</i>	
Liliaceae	<i>Muscari botryoides</i>	
Urticaceae	<i>Parietaria officinalis</i>	
Vitaceae	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	
Apiaceae	<i>Pastinaca sativa</i>	
Poaceae	<i>Phragmites australis</i>	трска
Solanaceae	<i>Physalis alkekengi</i>	
Asteraceae	<i>Picris hieracioides</i>	
Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i>	мушка боквица
Plantaginaceae	<i>Plantago major</i>	женска боквица
Plantaginaceae	<i>Plantago media</i>	средња боквица
Liliaceae	<i>Polygonatum odoratum</i>	
Polygonaceae	<i>Polygonum aviculare</i>	троскот
Rosaceae	<i>Potentilla reptans</i>	петопрста (пузећа)
Primulaceae	<i>Primula acaulis</i>	јагорчевина
Lamiaceae	<i>Prunella vulgaris</i>	црњевац
Rosaceae	<i>Prunus avium</i>	
Rosaceae	<i>Prunus cerasifera</i>	цанарика
Rosaceae	<i>Prunus cerasus</i>	
Rosaceae	<i>Prunus domestica</i>	шљива
Rosaceae	<i>Prunus spinosa</i>	трњина
Hypolepidaceae	<i>Pteridium aquilinum</i>	бујад
Boraginaceae	<i>Pulmonaria officinalis</i>	пљућњак
Rosaceae	<i>Pyrus pyraeaster</i>	
Fagaceae	<i>Quercus cerris</i>	цер
Fagaceae	<i>Quercus frainetto</i>	сладун

Фамилија	Врста	Народни назив
Fagaceae	<i>Quercus petraea</i>	китњак
Ranunculaceae	<i>Ranunculus ficaria</i>	ледињак
Resedaceae	<i>Reseda luteola</i>	катанац
Polygonaceae	<i>Reynoutria japonica</i>	
Fabaceae	<i>Robinia pseudacacia</i>	багрем
Cruciferae	<i>Rorippa austriaca</i>	крстовник
Cruciferae	<i>Rorippa sylvestris</i>	дивљи жути утаз
Rosaceae	<i>Rosa arvensis</i>	
Rosaceae	<i>Rubus caesius</i>	купина
Rosaceae	<i>Rubus fruticosus</i>	купина, острига
Liliaceae	<i>Ruscus aculeatus</i>	кострика
Liliaceae	<i>Ruscus hypoglossum</i>	широколисна кострика
Salicaceae	<i>Salix alba</i>	бела врба
Lamiaceae	<i>Salvia pratensis</i>	дивља кадуља
Lamiaceae	<i>Salvia verticillata</i>	сируша, трбушац
Salvinaceae	<i>Salvinia natans</i>	водена папрат
Caprifoliaceae	<i>Sambucus ebulus</i>	апта, бурјан
Caprifoliaceae	<i>Sambucus nigra</i>	зова, базга
Rosaceae	<i>Sanguisorba minor</i>	дињица
Apiaceae	<i>Sanicula europaea</i>	
Liliaceae	<i>Scilla bifolia</i>	
Scrophulariaceae	<i>Scrophularia nodosa</i>	
Lamiaceae	<i>Scutellaria altissima</i>	
Rubiaceae	<i>Sherardia arvensis</i>	
Solanaceae	<i>Solanum dulcamara</i>	разводник, пасквица
Solanaceae	<i>Solanum nigrum</i>	мала пасквица
Asteraceae	<i>Solidago gigantea</i>	голема златица
Asteraceae	<i>Solidago virgaurea</i>	челебиграна
Asteraceae	<i>Sonchus asper</i>	рапава горчика
Asteraceae	<i>Sonchus oleraceus</i>	горчика
Caryophyllaceae	<i>Stellaria aquatica</i>	вучија црева
Caryophyllaceae	<i>Stellaria holostea</i>	
Caryophyllaceae	<i>Stellaria media</i>	мишјакиња
Boraginaceae	<i>Symphytum officinale</i>	гавез
Dioscoreaceae	<i>Tamus communis</i>	бљушт
Asteraceae	<i>Tanacetum corymbosum</i>	
Asteraceae	<i>Tanacetum macrophyllum</i>	вратић, повратић
Asteraceae	<i>Tanacetum vulgare</i>	вратић, вратика

Фамилија	Врста	Народни назив
Asteraceae	<i>Taraxacum officinale</i>	маслачак
Lamiaceae	<i>Teucrium chamaedrys</i>	подубица
Tiliaceae	<i>Tilia tomentosa</i>	бела липа
Apiaceae	<i>Torilis arvensis</i>	крпељица
Fabaceae	<i>Trifolium campestre</i>	
Fabaceae	<i>Trifolium repens</i>	пузача
Asteraceae	<i>Tussilago farfara</i>	подбел
Typhaceae	<i>Typha latifolia</i>	широколисни рогоз
Ulmaceae	<i>Ulmus laevis</i>	бели брест
Ulmaceae	<i>Ulmus minor</i>	ситнолисни брест
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i>	велика коприва
Verbenaceae	<i>Verbena officinalis</i>	вrbена, љутовница
Scrophulariaceae	<i>Veronica chamaedrys</i>	
Scrophulariaceae	<i>Veronica hederifolia</i>	
Scrophulariaceae	<i>Veronica officinalis</i>	
Scrophulariaceae	<i>Veronica serpyllifolia</i>	
Caprifoliaceae	<i>Viburnum lantana</i>	чибуковина
Fabaceae	<i>Vicia cracca</i>	
Fabaceae	<i>Vicia sativa</i>	
Fabaceae	<i>Vinca minor</i>	
Asclepiadaceae	<i>Vincetoxicum hirundinaria</i>	дивља паприка
Violaceae	<i>Viola tricolor</i>	
Vitaceae	<i>Vitis riparia</i>	
Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i>	винова лоза
Asteraceae	<i>Xanthium strumarium</i>	зелена боца

Прилог 3. Евидентиране врсте инсеката током теренских истраживања Завода за заштиту природе Србије на заштићеном станишту „Бела река – Рипањ“

Врста	
Ред ODONATA	
Подред Zygoptera	<i>Calopteryx virgo</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Platycnemis pennipes</i> (Pallas, 1771)
Подред Anisoptera	<i>Aeshna affinis</i> Vander Linden, 1820
	<i>Libellula depressa</i> Linnaeus, 1758
	<i>Orthetrum albistylum</i> (Selys, 1848)
	<i>Orthetrum brunneum</i> (Fonscolombe, 1837)
	<i>Sympetrum sanguineum</i> (Müller, 1764)
Ред ORTHOPTERA	
Подред Ensifera	<i>Ephippiger ephippiger</i> (Fiebig, 1784)
	<i>Phaneroptera falcata</i> Poda, 1761
	<i>Leptophyes albobittata</i> (Kollar, 1833)
	<i>Isophya speciosa</i> Brunner von Wattenwyl, 1882
	<i>Poecilimon thoracicus</i> (Fieber, 1853)
	<i>Conocephalus fuscus</i> (Fabricius, 1793)
	<i>Ruspolia nitidulus</i> (Scopoli, 1786)
	<i>Tettigonia viridissima</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Platycleis (Platycleis) grisea</i> (Fabricius, 1781)
	<i>Pholidoptera griseoaptera</i> (De Geer, 1773)
	<i>Metrioptera roeseli</i> (Hagenbach, 1822)
	<i>Metrioptera arnoldi</i> Ramme, 1933
	<i>Pachytrachis gracilis</i> (Brunner von Wattenwyl, 1861)
	<i>Gryllus campestris</i> Linnaeus, 1758
	<i>Oecanthus pellucens</i> (Scopoli, 1763)
Подред Caelifera	<i>Tetrix bipunctata</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Tetrix subulata</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Pezotettix giornae</i> (Rossi, 1794)
	<i>Euthysitra brachyptera</i> (Oeskay, 1826)
	<i>Calliptamus italicus</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Stenobothrus crassipes</i> (Charpentier, 1825)
	<i>Stenobothrus stigmaticus</i> (Rambur, 1838)
	<i>Omocestus rufipes</i> (Zetterstedt, 1821)
	<i>Chorthippus brunneus</i> (Thunberg, 1815)
	<i>Chorthippus dorsatus</i> (Zetterstedt, 1821)
	<i>Chorthippus parallelus</i> (Zetterstedt, 1821)
	<i>Aiolopus strepens</i> (Latreille, 1804)
	<i>Oedipoda coerulescens</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Acrotylus insubricus</i> (Scopoli, 1786)
Ред HEMIPTERA	<i>Tibicina haematodes</i> (Scopoli, 1763)

Врста	
Ред LEPIDOPTERA	<i>Pyrgus malvae</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Aricia agestis</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)
	<i>Cupido argiades</i> (Pallas, 1771)
	<i>Plebejus argus</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Polyommatus icarus</i> (Rottemburg, 1775)
	<i>Melanargia galathea</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Brenthis daphne</i> Bergsträsser, 1780
	<i>Brintesia circe</i> (Fabricius, 1775)
	<i>Minois dryas</i> Scopoli, 1763
	<i>Iphiclides podalirius</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Colias coecus</i> Linnaeus, 1758
	<i>Pieris brassicae</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Pieris rapae</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Aglais io</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Vanessa atalanta</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Zygaena craniolica</i> (Scopoli, 1763)
	<i>Amata phegea</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Bena bicolorana</i> (Fuessly, 1775)
Ред COLEOPTERA	
Фамилија CARABIDAE	<i>Abax carinatus</i> (Duftschmid, 1812)
	<i>Abax parallelus</i> (Duftschmid 1812)
	<i>Carabus ulrichii</i> Linnaeus, 1758
	<i>Carabus cancellatus</i> Illiger, 1798
	<i>Carabus coriaceus</i> Linnaeus, 1758
	<i>Carabus convexus</i> Fabricius, 1775
	<i>Carabus montivagus</i> Palliardi, 1825
	<i>Pterostichus melanarius</i> (Illiger, 1798)
Фамилија Cerambycidae	<i>Prionus coriarius</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Morimus funereus</i> Mulsant, 1863
Фамилија Lucanidae	<i>Lucanus cervus</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Dorcus parallelipipedus</i> (Linnaeus, 1758)
Фамилија Scarabeidae	<i>Onthophagus coenobiota</i> (Herbst, 1783)
	<i>Sisyphus scharfferi</i> (Linnaeus, 1758)
Фамилија Coccinellidae	<i>Coccinella septempunctata</i> (Linnaeus, 1758)
	<i>Harmonia axyridis</i> (Pallas, 1773)
Фамилија Staphylinidae	<i>Ocypus olens</i> (O. F. Müller, 1764)

Прилог 4. Евидентиране врсте сисара током теренских истраживања Завода за заштиту природе Србије на заштићеном станишту „Бела река – Рипањ“

Ред	Фамилија	Врста	Домаћи назив	СЗДВ	ЗДВ
Бубоједи (Eulipotyphla)	Јежеви (Erinaceidae)	<i>Erinaceus roumanicus</i>	јеж		*
	Ровчице (Soricidae)	<i>Sorex minutus</i>	мала ровчица		*
		<i>Sorex araneus</i>	шумска ровчица		*
		<i>Neomys anomalus</i>	мочварна ровчица		*
	Кртице (Talpidae)	<i>Talpa europaea</i>	кртица		*
Слепи мишеви (Chiroptera)	Потковничари (Rhinolophidae)	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	велики потковничар	*	
		<i>Rhinolophus euryale</i>	средоземни потковничар	*	
	Вечерњац (Vespertilionidae)	<i>Myotis daubentonii</i>	водени вечерњак	*	
		<i>Myotis capaccinii</i>	дугопрсти вечерњак	*	
		<i>Myotis emarginatus</i>	риђи вечерњак	*	
		<i>Myotis myotis</i>	европски велики вечерњак	*	
		<i>Nyctalus noctula</i>	обични ноћник	*	
		<i>Barbastella barbastellus</i>	европски широкоушан	*	
		<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	обични слепи мишић	*	
		<i>Pipistrellus kuhlii</i>	белоруби слепи мишић	*	
		<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	патуљаст слепи мишић	*	
		<i>Pipistrellus nathusii</i>	шумски слепи мишић	*	
		<i>Hypsugo savii</i>	дугодлаки слепи мишић	*	
		<i>Eptesicus serotinus</i>	обични поноћњак	*	
		<i>Plecotus auritus</i>	смеђи дугоухи љиљак	*	
		<i>Plecotus austriacus</i>	европски сиви дугоушан	*	
		<i>Vespertilio murinus</i>	двобојни вечерњак	*	
	Дугокрилаш (Miniopteridae)	<i>Miniopterus schreibersi</i>	европски дугокрилаш	*	
Зечев (Lagomorpha)	Зечев (Leporidae)	<i>Lepus europaeus</i>	зец		*
Глодари (Rodentia)	Веверице (Sciuridae)	<i>Sciurus vulgaris</i>	веверица		*
	Хрчи (Cricetidae)	<i>Myodes glareolus</i>	риђа волухарица		
		<i>Microtus subterraneus</i>	подземна волухарица		
		<i>Microtus arvalis</i>	пољска волухарица		
		<i>Arvicola amphibius</i>	водена волухарица		*
	Мишеви (Muridae)	<i>Apodemus flavicollis</i>	жутогрли миш		
		<i>Apodemus sylvaticus</i>	шумски миш		
	Пухови (Glis glis)	<i>Glis glis</i>	сиви пух		*

Ред	Фамилија	Врста	Домаћи назив	СЗДВ	ЗДВ
	(Gliridae)	<i>Muscardinus avellanarius</i>	пух лешникар	*	
		<i>Dryomys nitedula</i>	шумски пух	*	
Зверн	Пси	<i>Canis aureus</i>	шакал		*
(Carnivora)	(Canidae)	<i>Vulpes vulpes</i>	лисица		*
	Куне	<i>Mustela nivalis</i>	риђа ласица		*
	(Mustelidae)	<i>Mustela putorius</i>	мрки твор		*
		<i>Martes martes</i>	куна златица		*
		<i>Martes foina</i>	куна белица		*
		<i>Meles meles</i>	јазавац		*
		<i>Lutra lutra</i>	видра	*	
	Мачке (Felidae)	<i>Felis silvestris</i>	дивља мачка		*
Папкарн	Свиње (Suidae)	<i>Sus scrofa</i>	дивља свиња		*
(Artiodactyla)					
	Јелени (Cervidae)	<i>Capreolus capreolus</i>	срна		*

Легенда:

СЗДВ – строго заштићена дивља врста,

ЗДВ – заштићена дивља врста према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 05/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016))

16. КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Студија заштите Заштићено станиште „Бела река – Рипањ“;
2. Одлука о проглашењу Заштићеног станишта „Бела река – Рипањ“ ("Службени лист града Београда", број 114 од 17.09.2024.);
3. Основа газдовања шумама за Газдинску јединицу „Кошутњачке шуме“ (2024-2033. године);